

Шкрумеляк Ю.

"Берім Бідү"

26
УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР
Друкарня Книгарні Наукового Товариства ім. Шевченка,
Львів, Ринок ч. 10.
Ч. 37.

ЮРА ШКРУМЕЛЯК

ВЕЛИКА СІЛЬСЬКА РЕВІЯ

ВЕСЕЛИЙ ВЕЧІР

„БЕРІМ БІДУ ЗА РОГИ!“

ПЕРША ВЕЛИКА ЗБІРКА ВЕСЕЛИХ СЦЕНОК,
ПІСЕНЬ-КУПЛЕТІВ, РОЗМОВ ТА ОДНООСОВОВИХ
І ЗБІРНИХ САМОГОВІРОК

Л Ї В І В.
ДРУКАРНЯ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА.
1937.

Видання Книгарні Наукового Т-ва ім. Шевченка

Львів, Ринок ч. 10.

Бібліотека „Український Театр“:

1. *Іван Тобілевич (Карпенко-Карий), МАРТИН БО-
РУЛЯ.* Комедія на 5 дій. Львів, 1926. Друге видання.
(През. Нам. 11/3 1892, ч. 2396. — Дир. львів. пол. ч.
7603/892) 1.20
2. *2 а. Кропивницький М., ДАЙ СЕРЦЕВІ ВОЛЮ,
ЗАВЕДЕ У НЕВОЛЮ.* Драма в 5-ти діях і 6-и одмінах.
Львів, 1921. (През. Нам. 24/9 1888, ч. 10268. — Дир. львів.
пол. 22539/888) 2. вид. 1.60
3. *Кропивницький М. — Шевченко, НЕВОЛЬНИК.*
Драмат. малюнки у 5-ти одмінах. Перер. з поеми Т. Шев-
ченка „Невольник” М. Л. Кроп. Львів, 1927. 2. видання.
(Дир. львів. пол. 21/4 1922) 1.20
Партитура до „Невольника” на спів і мал. орх. 5.—
4. *Шевченко Т., НАЗАР СТОДОЛЯ.* Драма в 3. діях.
Львів, 1921. (През. Нам. 864, ч. 4431. — Дир. львів. пол.
ч. 7146/864) 1.20
Партитура „Вечорниці” на спів з фортепяном 6.75
5. *Артемівський Семен, ЗАПОРОЖЕЦЬ ЗА ДУ-
НАЄМ.* Опера в 3. діях. Львів, 1921. (През. Нам. 9/3 1866,
ч. 1883. — Дир. львів. пол. ч. 5668/866) 1.20
6. *Старицький, ОЙ НЕ ХОДИ, ГРИЦЮ, ТАЙ НА
ВЕЧЕРНИЦІ.* Народня драма зі співами в 5-ти діях. Пе-
рерібка Александрова. Друге видання. Львів, 1927. (Дир.
львів. пол. 21/4 1922) 1.60
Партитура до „Ой не ходи Грицю” на спів
і фортепян 4.50
Партитура до „Ой не ходи Грицю” на спів
і малу оркестру 5.—
7. *Б. Грінченко, ЯСНІ ЗОРІ.* Драма в 5-ти діях.
Львів, 1922. (През. Нам. 8/3 896, ч. 3191. — Дир. львів.
пол. ч. 10768/896) 1.60
8. *Тогобочній, ЖИДІВКА ВИХРЕСТКА.* Драма в 5.
діях. Львів, 1922 2. видання 1.20
9. *Манько Л., НЕЩАСНЕ КОХАННЯ.* Народня драма
на 5 дій зі співами і танц. Львів, 1923 (ч. 1798/497 ex 1925) 1.20
10. *Квітка-Основ'яненко, СВАТАННЯ НА ГОНЧА-
РІВЦІ.* Укр. оперета в 3. діях. Львів, 1928. Друге видання.
(През. Нам. 23/6 864. ч. 100060. — Дир. львівської поліції
ч. 18302/864) 1.60
Партитура до „Сватання на Гончарівці”
з форт. і малою оркестрою 10.—

0610 39.412
УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР
Видання Книгарні Наукового Товариства ім. Шевченка,
Львів, Ринок ч. 10.
Ч. 37.

ВЕЛИКА СІЛЬСЬКА РЕВІЯ

ВЕСЕЛИЙ ВЕЧІР

„БЕРІМ БІДУ ЗА РОГИ!“

8626
ПЕРША ВЕЛИКА ЗБІРКА ВЕСЕЛИХ СЦЕНОК,
ПІСЕНЬ-КУПЛЕТІВ, РОЗМОВ ТА ОДНООСОБОВИХ
І ЗБІРНИХ САМОГОВІРОК

Зладив ЮРЯ ШКРУМЕЛЯК

Кат. Лбв. 084
11-9(3)-40

Л Ь В І В.

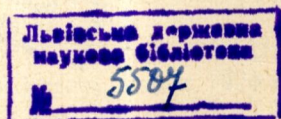
ДРУКАРНЯ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА.

1937.

W5(2-4u)7-66

**ВІЛЬНО ВИСТАВЛЯТИ ТІЛЬКИ
АМАТОРСЬКИМ ТЕАТРАЛЬНИМ ГРУПКАМ**

(Професійні Театри можуть виставляти тільки по умові з автором)

Всякі передруки застережені

ПЕРША ЧАСТИНА ВЕСЕЛОГО ВЕЧОРА

ВІД ЧОГО ПОЧИНАЄМО?

ЗАПОВІДАЧ: (виходить перед занавісу) Добрий вечір добрим людям! Я повинен сказати щось про наш Веселий Вечір, але не люблю багато говорити, тому скажу тільки дві слові: Веселий Вечір має нас розвеселити і чогось навчити. Має нам допомогти про біду забути і лиха не чути... О, бачите, який чоловік марнотратник! Сказав, що скаже тільки дві слові, а наговорив двадцять. Це називається: не щадити слів. А то треба щадити у всьому, отже і в словах. Слова найлегче щадити... (бе себе по губах) але буде досить. Ощадність то ощадність. Мушу щадити на пізніше. Не можу всього відразу сказати, бо як то кажуть: „Хто має в торбі, той має й на...чи то... той сяде на горбі” Ми раділися тут, від чого починати. Один хотів говорити, другий співати, третій скакати. Та вкінці погодилися, що треба починати від понеділка. Так, бо тут прийшов на сцену Понеділок і хоче щось сказати. Не вірите? Прошу...

(Заслона йде вгору, Заповідач залишається намісці).

ЗІ СЕРЕДИ НА ПЯТНИЦЮ

О с о б и: Заповідач і сім днів тижня.

ПОНЕДІЛОК (Старий дідо, з написом „Понеділок” на рукаві, на голові шапка з острим верхом, з бучком у руці. Кланяється Заповідачеві). Добрий День... чи то... Недобрий день!..

ЗАПОВІДАЧ: Чому недобрий день?

Понеділок: Ну, бо я Понеділок, і всі кажуть, що я недобрий день... І кажуть, що в понеділок не добре щось починати...

ЗАПОВІДАЧ: А то не правда?

ПОНЕДІЛОК: Певно, що неправда! Хто вміє почати, тому і в понеділок завжди добрий день, а хто не вміє, тому недобрий і в суботу... Це мене ображує, що люди таке на мене говорять. Та ж якби це була правда, то виходило б, що всі українські селяни роджені хіба в понеділок, бо йде їм як з Петрового дня, а це неможливо. Є роджені в різних днях тижня, — та у всіх

доля однакова. А є й такі, що таки роджені в понеділок, але біди не знають, наприклад, *(показує на салю)* Іван Михайлюк...

ЗАПОВІДАЧ: Так? А ви звідки знаєте, що він біди не знає?

ПОНЕДІЛОК: Як то звідки? Та ж він трицять літ має, а ще не жонатий! Чи такий знає, що то біда?

ЗАПОВІДАЧ: Можливо, що й не знає. Але от я жонатий і добре мені.

ПОНЕДІЛОК: А ви коли роджені?

ЗАПОВІДАЧ: Та в понеділок!

ПОНЕДІЛОК: А бачите! То також на мое виходить! *(На салю)* Іване, раджу й вам женитися! Чи хочете до сивої коси дочекатися?

ЗАПОВІДАЧ: Та він коси немає!

ПОНЕДІЛОК: Як не має? Та я якось ішов з Суботою і бачив, як він косою махав на леваді!

ЗАПОВІДАЧ: Е, з вами не договорився б! А що це в вас така остра шапка на голові?

ПОНЕДІЛОК: Та це той нещасливий початок! Спробуйте, який острій...

ЗАПОВІДАЧ: *(дотикається шапки)* Та воно вгинається, то паперове!

ПОНЕДІЛОК: А так, то паперове! То лиш нерозумні люди бояться того початку, щоб ніби в понеділок нічого не зачинати... А хто відважний, зачне і нічого йому не станеться...

ЗАПОВІДАЧ: Цікаво... А що то за бучок у вас у руці?

ПОНЕДІЛОК: Та це той бук, що має два кінці... Ви не чули? Не знаєте, як то було в Перевертах тому тиждень? Пяний писар здибав парубка та й каже: „Вклонися мені!” а той не хоче. А писар його буком. А парубок відібрав бука тай писаря по плечах: „На тобі — каже — бю тебе твоїм буком, але другим кінцем, бо бук має два кінці!” Писар у крик, надбігли люди, а парубок кинув бука за пліт. Писар каже: „Він мене бив буком”, а люди кажуть: „Та яким буком, коли він бука не має!...” А я йшов і того бука знайшов. І так усе є: не чини другому, що тобі не миле, бо бук має два кінці. Це вам і писар може потвердити, бо він уже тверезий...*(По хвилині)* Отже прошу вас, шевці кравці, столярі, майстри і всі добрі люди, не бійтеся Понеділка, то щасливий день... Про мене і в пісні співають. Наприклад, Михайло Стахів, був також сорок літ парубком, але тепер оженився і йому дуже добре. То він співає:

Ой, Господи милосердний, святий понеділку,

Таку маю молодицю, не дав би за дівку...

А бачите... А він також родився в понеділок! Бувайте здорові і не ображайте мене, бо Понеділок також має два кінці: один коло Неділі, а другий коло Вівтірка. *(Відходить)*

ВІВТОРОК: (старший парубок, дуже товстий, несе кілька снопів на руці)

ЗАПОВІДАЧ: А ви хто такий?

ВІВТОРОК: (обертається, на плечах має напис „Вівторок”)

Дивіться, та ж я Вівторок! Не пізнаєте?

ЗАПОВІДАЧ: А чого ви такі грубі?

ВІВТОРОК: Бо я м'ясний. У мені мало посту, можу все їсти м'ясо, коби лише було, а як не м'ясо, то молоко, коби лише корови доїлися і коби все не крутили на масло, бо в піснім молоці тільки поживи, як у торічнім снігу. (До глядачів) Люди добрі, лишайте бодай дітям трохи повного молока, бо корови дивуються, що є з дітьми. Якось іде періста Стефана Первака з толоки і дивиться на господарового сінка, а він такий, як шпичка. А періста питає: „Хлопче, що тобі? Чи я тобі молока не даю, що ти так змарнів?” Хлопець у крик і до мами та й каже, як то було, а мама налякалася і вже дає сінкові літру повного молока денно.

ЗАПОВІДАЧ: Ей, то байка! Де ж корови говорять?

ВІВТОРОК: Може й байка, але чи то не правда?

ЗАПОВІДАЧ: А що то в вас за снопи на руці?

ВІВТОРОК: Та ж у пісні співається:

А вівторок снопів сорок

Пшениці нажала...

То тих „сорок снопів”, бо то лінива співала і вжала чотири, а казала, що сорок. Отак то не все правда, що в пісні співають... Наприклад, усі співають на зборах: „Душу й тіло ми положим за нашу свободу”... але як прийдеться збирати на „Рідну Школу” або на „Просвіту”, то не один і гроша не дасть, хоч грош то ні душа ні тіло. Так, так, як співаєте, то так і робіть, бо інакше шкода й співати... І з тим бувайте здорові. (Відходить).

СЕРЕДА: (худа старша жінка з оселедцем і з книжкою в руці) Пісний вечір, люди!

ЗАПОВІДАЧ: Чому пісний?

СЕРЕДА: Ну, бо я Середа, а в середу піст, без омасти. Тому наші люди намагають капустою, а найбільший присмак то оселедець. (Показує на оселедець.) Це самото, з чого український селянин може дерти шкіру. Всяка біда дере шкіру з селянина, а селянин може дерти тільки з оселедця. Тому ця риба то мій герб!

ЗАПОВІДАЧ: О, то цікаве! А що то за книжка?

СЕРЕДА: То календар. Я все заглядаю, коли в середу Петра, бо знаєте, що не все в середу Петра. А коли в середу, то я дуже тішуся, бо тоді можу їсти м'ясо, як маю... Але я читаю ще й інші книжки, не тільки календар, тому довго живу і жити буду. А й вам, українські селяни, раджу читати більше книжок, бо хто багато читає, той часто і курку в росолі має... Це на вус мотайте і книжки читайте, а хто вуса не має, нехай також читає Пісна — ніч... (Відходить.)

ЧЕТВЕР: (Старший чоловік, дуже спухлий з одного боку і скривлений) Гаразд, добрі люди! (по хвилині). Що кажете? Що нема гаразду? Чекайте, ще й гаразд буде, тільки хай помудріють люди... Бо мудрому всюди добре, а дурного — як то кажуть — і в церкві бють...

ЗАПОВІДАЧ: Ой, що ви нам, куме, наговорили! А хто ви такий?

ЧЕТВЕР: Я Четвер!

ЗАПОВІДАЧ: О! То бачу, що сюди йде до нас цілий тиждень! А чого ви такі скривлені?

ЧЕТВЕР: Ви не знаєте?... Бо я Четвер, отже мушу бути скривлений з середи на п'ятницю. А подруге, знаєте, як самі говорите, коли комусь грозите: „Чекай, небоже, попам'ятаєш, як не тепер, то в четвер”. Отже коли хтось комусь дасть у шию, то мене це заболить і так не мені все кропиться, тому я такий спухлий і скривлений... То прошу вас, не зачіпайтеся з ніким, бо він пімститься, як не тепер, то в четвер, і я буду бідний... А як уже мститися, то не вибирайте собі четвер, тільки іншу днину, наприклад, середу, бо вона всі книжки читає, тому мудра і скривдити себе не дасть. Так і ви робіть, і будьте мудрі, то і ніхто вас не зачепить і буде спокій, так, як тепер у тих корчмах, що їх мудрі люди покасували. Гаразд! (Відходить).

П'ЯТНИЦЯ (гарна молода дівчина у віночку): Доброго здоров'я! (По хвилі.) Кажете, що нема здоров'я? Як нема здоров'я, то гаразду нема. А щоб був гаразд, то вже Четвер сказав вам, що робити, а я повторю. Ви мене не знаєте? Я П'ятниця. Люди співають, що „В п'ятницю продам телицю”.. А нащо продавати телицю, коли з телички корова буде, а з корови друга теличка буде, і так далі. Треба дороблятися і розроблятися, тоді, мій синочку, будеш милий і щасливий, як дівча в віночку. Доброго здоров'я!... (Відходить.)

ЗАПОВІДАЧ: Ото козир-дівчина! Навіть не пам'ятаю, що говорила, бо я задивився на неї і слова промовити не міг. Ой, що я кажу... Якби так моя жінка почула, було б мені... Хоч то не дівчина, тільки П'ятниця, але знаєте, жінки заздрісні...

СУБОТА (гарна молодиця, з заковченими рукавами, на голові має білу хустку, веде за руку гарну дитину, перериває Заповідачеві): ...і добре мають, що заздрісні! Це їх оборона. Якби були байдужі, то ви б занадто гуляли, про жінку й діти не дбали...

ЗАПОВІДАЧ (досить строго): От, і маєте! А ви хто, молодце в біленькій хусті?

СУБОТА: Я Субота. В мене кінчиться всяка робота. Мию, шию, зашиваю, дітей чешу і купаю, хату білю й замітаю, неділеньку зустрічаю.

ЗАПОВІДАЧ (з пошаною): Ага, то певно тому в вас і ру-

кави закочені. Ну, честь і слава добрим господарям! А яка в вас гарна хустка біленька!

СУБОТА (добродивно): То не хустка, то сонце! В кожную суботу, хочби й найхмарнішу, мусить бодай один промінчик сонця на землю впасти, це для сиріток, що мами не мають. Я опікуюся сиротами і прошу вас, помагайте й ви сиротам і вдовам, то буде добро між вами. Будьте здорові, бо неділенька надходить... І вам на прощання кидаю один промінчик сонця... *(Бере на руки усміхнену дитину і ніби кидає нею на салю).* Усміхніться і не тратьте надії, що ще й українцям у їх віконце засвітить сонце. *(Пригортає дитину до себе і йде.)*

ЗАПОВІДАЧ: Таки найкраща була Пятничка, а за нею Субота... Середа була вчена, Пятниця пещена, а Субота білена! Та чекайте, ще Неділя йде...

НЕДІЛЯ (висока гарна жінка, вся в білому і в вишивці, руки зложені, як до молитви. Говорить лагідним голосом, усміхнена, але сумовита). Мир вам і спочинок!

ЗАПОВІДАЧ (клониться перед Неділею і говорить по-важно):

Витай, Неділенько свята.
На тебе ми ждемо з тугою,
По трудах і клопотах дня
Ми відпочинемо з тобою.

Це день у тижні лиш один,
Що Господа за всіх нас просить,
З молитвою розраду нам
І відпочинок всім приносить.

Тебе і найбідніший з нас
Уміє щиро прославити, —
Та чом на устеньках твоїх
Я бачу усміх сумовитий...

НЕДІЛЯ: Я рада дуже, що за вас
Я в Бога ласки завжди прошу,
І що по буднях тих гірких
Розраду й спокій вам приношу.

Та тільки сумно ще мені,
Що не усі мене шанують,
Не всі помоляться в мій день,
Не всі про Бога поміркують.

Про Бога і своє життя,
Думайте щирими думками
І тих братів нарозуміть,
Що ходять бідні манівцями.

Бо як на праву путь усі
 Підете. взявшися за руки,
 Тоді буде кінець біди,
 Позбудетесь недолі й муки.

Подбайте ж, люди, щоб усі
 До Бога навернулись села, —
 Тоді Неділя і всі дні
 Будуть вам милі і веселі...

(Заслона скоро спадає.)

ГОСТІ ЦІЛИЙ ТИЖДЕНЬ

(Можна деклямувати або підспівувати на лад коломийки.)

Ой, не знаю, чи то в мене хата на помості,
 Та що днини маю в себе дуже милі гості.

В понеділок за податок мене фантували,
 У вівторок за дрогове льоху записали.

А в середу дав я злотий, що пес не припнятий,
 В четвер кара за табличку, що забув я взяти.

А в п'ятницю коминар був, шибався по стрісі,
 У суботу дав я кару, що був раз у лісі.

Лиш в неділеньку про мене гостоньки забули,
 Дай Господи, щоб неділя цілий тиждень була...

ЗАПОВІДАЧ: Тепер, любі гостоньки, кум Панько вам скаже про якийсь свій клопіт. Він вас не буде довго нудити, бо він чоловік військовий, говорить коротко і до речі, так, що як то кажуть, нічого купи не тримається. Вчора він стрів мене на дорозі, тай почав говорити щось про гарбузи. Тут надійшов якийсь чоловік і сказав „Слава Ісусу Христу“, я відповів „Слава на віки“ і слухаю далі кума Панька, а кум уже заговорив якось про огірки. Почав накрапати дощ, а я кажу: „Дощ падає“, а він каже: „Ая!“ і раптом почав говорити, що ніде нема такої доброї води, як у його криниці. Потім заговорили ми, як большевики угнітають Україну, а далі дійшли до Іспанії й Абісинії. Так ми говорили від полудня до вечора і він скінчив на тім, що його хата таки вища від Грицевої. А як уже йшов до хати, я питаю його, що він мав сказати про гарбузи, а він каже: „Ага, та про

гарбузи... про гарбузи я вже забув, що мав сказати, скажу завтра..." Але я вже настрашився, щоб мене не замучив і від тоді втікаю від нього на три гони, то й тепер не хочу з ним бачитися. Бо він дуже коротко говорить, бо то військовий чоловік. Все тим хвалиться. Я раз питаю: „Якто військовий? Ви довго служили при війську?“, а він каже: „Та де я служив! Я звільнився від війська, бо я слабкий на вуха: на одно не дочуваю, а на друге не добачаю..." Тут він уже певно про око думав, але то байка. Досить, що він дуже коротко говорить і ясно, так непричком, як я отепер з вами. Послухайте того, людоньки добрі, що тут кум Панько буде балакати, і подумайте, чи і з вас хто подібно не говорить. Як так, то нехай слухає, чи від тої мови його в кишках не зачне млоїти. Коли не буде млоїти, то нехай так далі говорить, а як ні, то нехай перестане. А може і вас кого уже млоїть у середині від мого говорення? (Показує на одного на салі). О, здається мені, що вас, приятелю, вже крутить. Вибачайте, та я вже йду, бо Панько надходить! (Утікає.)

НА ЧОМУ Я СКІНЧИВ...

(Входить господар Панько, в одній руці батіг, у другій курка.) Добрий вечір, любі гості! Ага, що це я мав вам сказати... Та про що ж би, як не про свій клопіт. (Звертаючись до когось на салі.) Про який клопіт, питаєте? Чи мало то нині має чоловік клопотів? І я маю їх багато. Бо ми мабуть тільки й на те і живемо, щоб усякі клопоти по нас їздили. Ага, їздили! Власне про їзду маю вам сказати. Знаєте, що їздити можна всяко. Возом, тачкою, автом, залізницею, кораблем, навіть літаком. Цікаво, як то кораблем їдеться. Я ще не їхав. Правда, є в нас один американець, що їздив, ніби власне пливав кораблем, то він оповідав мені, як то кораблем їхати. Ой, каже, страшно їхати кораблем. То, каже, виїдемо на таку широку воду, що ні краю ні початку їй не видати. (Нагло вриває.) Що кажете? Що я мав про свій клопіт вам оповісти? Ага, так! Отже кажу, що можна їздити всяко. Навіть літаком. Ну, літаком, то я таки мабуть і не летів би. Бо подумайте собі, сідаєте на таку скринку з крилами, мотор зафурчить, загуркоче і ви вже в повітрі. Та ж то може голова закрутитися, або чоловік може випасти і пиши „пропало"... Але про що то я мав оповідати? Ага! Про свій клопіт з їздою! Отже їду я вчора возом до міста, а то вже було на рогачці, там, де тепер один наш чоловік склеп собі отворив. То дуже добре, що наші люди отвирають собі склепи. Бо трохи та торговля у наші руки переходить, і жиди менше наших людей у довги заганяють. Бо то прийдете до жида і кажете: „Мошку,

я потребую нової шапки, але не маю грошей...” А Мошко каже: „Овва, чи то гроші зараз мусять бути? Ви файні і без грошей. Виберіть собі шапку, яку хочете, а за гроші я не питаю...” І чоловік вибирає шапку і примірює собі до голови, а жид прицмокує: „Ой, йой, йой, як вам у ній красно! Як грабя, як ксьонже! Як сам барон!” Вибрав чоловік шапку і каже: „А що за неї дати?” А жид каже: „Що дати? Нічого не дати. Прещінь кажете, що тепер не маєте... Що будемо сушити собі голову! Як будете мати, прийдете і тоді скажу, що маєте дати. Ну, не журіться тим...” І тішиться чоловік, що зробив добрий інтерес, бо ніби задурно шапку дістав. І хвалить собі: „Е, на тих жидів нема що нарікати. Таки ніде не заратуєтеся, як не в жида. Жид зробить вигоду і не боїться за вас. Вірить вам тай уже... А підіть-но до свого, ага! Зараз гроші йому давай! „За готівку”, каже, „тільки за готівку!” А навіть у себе напише на таблиці: „Не хочу мати ворогів, тому даю тільки за готівку...” Не розумію того. Який же я ворог Мошкові, коли він мені поборгував шапку?...” І так собі чоловік думає і минає місяць, минає два, шапка вже й подерлася, чоловік не спішиться до жида. Аж тут одного дня приходить „упомненні”: „За шапку пібрану в мене тоді а тоді прошу заплатити до трьох днів девять злотих, бо підемо до суду!” Овва! Диви, диви! Чухається чоловік у потилицю, але продає корець жита і несе гроші. А як уже заплатив і пішов від Мошка, стрічає кума, що має трохи більше олію в голові. І бачить на кумовій голові, на тій з олієм, нову шапку, але то гарну шапку! І каже: „Е, куме, ви десь на льотерії виграли, що таку панську шапку собі купили. Чи йдете десь на весілля? А той каже: „Та що вам, сусідо? Та я цю шапку ще тому два роки купив!” — „А де?” — „А де ж би, як не в наших склепі, в кооперативі!” — „А що коштує?” — „Та вже не коштує, бо я відразу заплатив, чотири злоті!” Тут чоловікові аж піт на чоло спливає, дивується, бере з кума шапку, мацає її, оглядає на всі боки і лише поцмокує... „Ой, дурень я, дурень!” каже сам до себе. „Ніби як?” питає кум. „Ет, краще не питайте!” відповідає чоловік і свою думку думає, який гарний процент жид на його шапці заробив і яку то він людям „вигоду” робить. З місяця біжить до жида і трясучи своєю подертою шапкою жидові над головою, питає: „Мошку, що ти зробив зо мною?” — „Ніби що я зробив?” питає жид і собі. „Ти в мене девять злотих за таку шапку здер!” — „Ну, а кілька я мав узяти?” — „Та ж я бачив не таку шапку за чотири злоті!” — „Ну, і що, що бачив?” — „Як-то що? То, що ти мене ошукав!” — „Чого я вас ошукав?” питає жид і так на всі питання і скарги чоловіка відповідає самими питаннями, аж бідний чоловік узявся за голову і вибіг від жида і думав, що здуріє. Тепер каявся та пізно. Вже певно не буде у жида на бороду брати, але чи не піде другий? Але що то я мав сказати? Ага, про свій клопіт з тою їздою. А на чім то

я скінчив? Ага! Отже їду я і вже переїжджаю рогачку... Добре, що бодай тепер уже не треба на рогачці ставати і платити мито. Бо то і без того тих оплат аж забагато. Куди повернешся, плати, оплачує і переплачує. Якось був я в гміні, робив собі паспорт на коня, того з білою латкою. Бо хотів його продати. Він був добрий кінь, але сліпий на одно око. І був у мене три роки і я не знав, що він має таку хибу. А то мене так цигани ошукали. Ті цигани то цікаві люди. Кажуть, що то проклятий нарід, але я собі думаю: Чому вони прокляті, коли такі веселі. А зрештою, коли прокляті, то не могли б так легко жити. Ніби як ті птахи, що не сіють, не орють, а живуть. Ну, хоча птахи, то також не всі однакі. (*Починає говорити щораз швидше.*) Візьмим наприклад, горобця. Йому так легко той хліб не приходить. От, у зимі: Ага, про зиму я чув, що має тепер бути пів року зима, а пів року літо. Бо то якісь плями на сонці, чи якась комета. — А про комету ви чули? Та ж мав бути кінець світа тамтого літа! — О, я вже до складу й прикладу говорю, як той Сорокати. Цікаво, як він ті вірші укладає! Я чув, що він спить і крізь сон віршує, а рано лише встане і сідає до столу і за перо — ффіїть! як зачне писати! — Ну, але щодо того писання, то мій Андрійко, той, що в другій клясі, то вам так пише, як писар у магістраті! Що напише, то і він сам не прочитає. Ая, так дуже мудро та з викрутасами! Ах, ті викрутаси! Якось був я на весіллі у кума Петра. То як звичайно, був обід, а потім музики як заграли, а наші хлопці як узяти дівчат у танець та пішли того якогось тонга та фуксатрета, то кажу вам, що я свою голову забув. До коломийки тепер ніхто не охочий. То ще за наших часів бувало, то тої коломийки...

ЗАПОВІДАЧ (*ізза куліс*): Куме, куме, та куди ви забігаєте? То ви були на рогачці, аж раптом зайшли до коломийки! Кінчіть уже, бо нема часу...

ПАНЬКО: Ага, ага! А на чім то я скінчив...

ЗАПОВІДАЧ: Та ви все ще стоїте на рогачці! Вже з пів години!

ПАНЬКО: Ов, то щось не в порядку! Бо я на рогачці цілком не ставав. Але ти кажеш, що вже пів години! Ой, то я спішуся з тою куркою, бо кума Настя буде думати, що я її курку вкрав.

ЗАПОВІДАЧ: А то що за курка?

ПАНЬКО: Та то курка куми Насті, тої зза ріки, що її кличуть Прудка.

ЗАПОВІДАЧ: А де ж ви ту курку взяли?

ПАНЬКО: Та вона мені ту курку дала.

ЗАПОВІДАЧ: Та на-що?

ПАНЬКО: Та як на що? Та несла курку і гнала паця на шнурку. Паця зпудилося трамваю і вирвалося кумі та й утікло до магістрату. А кума мені курку на віз шусть і побігла до ра-

туша за пацятем. Я чекаю, чекаю, а Настя не виходить. Не знаю, що з нею сталося, але тут надходить пан з нотесом і каже: „Пане, пане, тут не вольно стояти, платіть п'ять шусток!” Я ледви випросився, віжки в руки і зтяв коні та й додому, а курка зо мною. Тай привіз я курку до хати, кажу жінці, нехай переночує, а вона мені: „Віднеси тай віднеси, не хочу чужої курки в хаті!” Взяв я курку та й поніс до Насті, приходжу, а її дома ще нема. Лишати курку, чи не лишати? — думаю собі. Ні, не лишу, мушу Насті в руки віддати, бо ще десь курка пропаде, то Настя скаже, що я курку запроторив. І так ходжу з нею дотепер, бо я м'який чоловік.

ЗАПОВІДАЧ: Ну, але що ви за клопіт мали?...

КУМА НАСТЯ (*вбігає на сцену і веде паця на шнурку*): Ах то ви тут, кумоньку? Отосьте мені послужили! То ви не могли ще минутку зачекати?

ПАНЬКО: Та кілька я мав чекати і платити за вас, кумо, по п'ять шісток? А чому ви скоро пацяти не вхопили і не прибігли по курку?

НАСТЯ: Та як я мала прибігти, коли мене в магістраті всі пани обступили і протоко́ли почали писати, що за порося, яке порося, а звідки, а чого, а куди...

ПАНЬКО: А порося ви чому не продали?

НАСТЯ: Та як могла я продати? Та ж я почала курки шукати і порося на фірі в кума Леся лишила. А поки я курки шукала, то і він додому з моїм поросятем поїхав і так я без поросяти і без курки опинилася. Ой, Боженьку, добре, що вже й курка моя є! Давайте її сюди! (*Кум передає Насті курку, та бере курку, а тимчасом курка вирвалася і впала на землю, та й побігла за куліси. Настя тицькає кумові шнурок з пацятем у руку, а сама знов біжить за куркою. Кум лишається на сцені з пацятем, здвигає плечима.*)

ПАНЬКО: Ну, і не клопіт це мені? Цілий день мені на тім зійшов: то курку, то паця в руках тримати!

ЗАПОВІДАЧ: Але про який ви клопіт мали нам сказати?

ПАНЬКО: Та про який, як не про цей?

ЗАПОВІДАЧ: І то в вас такий великий клопіт?

ПАНЬКО: А якже? Не великий? Та же звідси аж до магістрату в Коломий!

НАСТЯ (*вбігає з куркою*): На силу зловила. (*До Панька.*) Натє, потримайте, я за те вам щось колись поможу, бо ще мушу побігти до сестри Ксеньки! Я зараз! (*Побігла.*)

ПАНЬКО (*тримає в одній руці курку, в другій порося, в розпуці кличе*): Ну дивіться, люди добрі, як мякому чоловікові день сходить!

ЖУРБА ДАВНЬОГО ФРАЙТРА

(За заслоною чути суперечку.)

ЗАПОВІДАЧ: Та чекайте, та куди йдете, пане вояк? Тут вам не казарма!

ФРАЙТЕР (гордо): Я не вояк, тільки фрайтер двадцять-четвертого регіменту! Пустіть, я вам сцени не вкушу. Хочу щось людям розказати, бо і так скучно їм ждати... Ну, пустіть, бо як візьму вас до абрихтунку, то попам'ятаєте! Запитайте когось з двадцятьчетвертого, який я був острій!

(Тимчасом Заповідач відступає перед заслоною а фрайтер за ним і стають перед глядачами.)

ФРАЙТЕР (в однострою давнього австрійського фрайтра): Бо ніби хто ви тут такий?

ЗАПОВІДАЧ: Я заповідач! Я тут усім розпоряджую!

ФРАЙТЕР (іншим тоном): Ага! То вибачайте... То щось таке як „тагскапраль”. То ви в службі. (Стає на „позір” і салютує.) Пане заповідач, мельдую послухно, що хочу сказати людям кілька слів!

ЗАПОВІДАЧ: Прошу, говоріть!... (Заповідач відходить.)

ФРАЙТЕР (салютує перед глядачами): Добрий вечір! Щось вони там довго приготівляються, а музиканти не хотять грати. Кажуть, що скрипки похрипли. То я хочу вам щось сказати, бо ви за це заплатили, щоб вам говорили. Скажу вам, як мені було при війську. Було дуже добре. Я мав протекцію. За три роки авансував на фельдфебля, ая, бо то ще було за небіжки Австрії. Та що там на фельдфебля! На тому не скінчилося. Я і далі авансував і то так скоро, що в рік по тім був я вже фрайтром. Що кажете? Що фрайтер менша риба від фельдфебля? Що фрайтер взагалі не саржа? Помиляєтеся. В нас було інакше. То було так: Коли я став фельдфеблем, сиджу раз зі своїми товаришами-фельдфеблями в окопах на фронті, аж тут прибігає наш капітан і кричить: „Скоро, треба мені одного цугсфірера!” А я кажу: „На жаль нема цугсфірера, тільки самі фельдфеблі!” — „Не шкодить” — каже сотник — „я іменую вас цугсфірером і ходіть за мною!”. Пішов я і вже став цугсфірером. А в два дні потім сиджу зі своїми товаришами-цугсфірерами, коли вбігає майор і кричить: „Одного капраля сюди!” „Нема капраля, лиш цугсфірери!” кажу я і думаю собі: вже аванс на капраля готовий... „Не шкодить” — каже майор — „я іменую вас капралем і ходіть зі мною”. І так став я капралем... А в два дні потім сиджу я з самими капралями, аж тут убігає...

ЗАПОВІДАЧ (вбігає): Аж тут убігає заповідач і каже: „Ходіть, ходіть, пане капраль, уже завтра будете фрайтром, бо ми хочемо зачинати!”...

ФРАЙТЕР (заскочений, до публіки): Що ж, дисципліна мусить бути! Якби ми всі, українці, знали дисципліну і якби все

мудрий слухав ще мудрішого, то не так ми нині стояли б... Але ми вміли слухати тільки чужого і за чуже в Італії і Бог зна де билися... А за своє не дуже вміли постояти... Бо не всі знали дисципліну! Добра ніч! (Остро салютує й відходить за заслону.)

ЗАПОВІДАЧ (сам): Ви бачили австрійського фрайтра, що був колись фельдфеблем. Так, гей би вам давній сон приснився... А тепер побачите наших любих стрільчиків-усусусів у сценці „Стрільці на квартирі”. Там чотири стрільці залицяються до одної дівчини, — але ви дівчата, не будьте заздрісні. Буде і для вас, бо в село прийшла ціла сотня. О! Чуєте?... (Чути пісню „Ой, видно село”...)

СТРІЛЬЦІ НА КВАТИРІ...

ОСОБИ: Сотник, Юрко, Дмитро, Степан і Петро — УСС., Настя, мати Насті.

Діється в селянській хаті за фронтом, в 1917. р., одного осіннього дня під вечір. Перед підняттям заслони чути здалека стрілецьку пісню „Ой видно село”, щораз ближче, також уже при відчиненій сцені, чути рівномірні кроки військової частини. То стрілецька сотня входить до села на відпочинок... По скінченій пісні чути команду: „Сотня, стій!” — „Позір!” — „Спочинь!”. Чути, як сотник промовляє під вікном: „Слухайте, стрільці! Ми прийшли сюди на відпочинок. Це може тривати місяць, або тиждень, або три години, бо війна війною. Тому старайтеся використати відпочинок якнайкраще. Передусім обчистити себе і зброю, все випрати і залатати, добре виспатися, а як буде чим, то і наїстися. Впоминаю вас, будьте спокійні, до людей чемні, нікому не зробіть ніякої шкоди, ні кривди, і памятайте, дівчат ні молодичь не зачіпайте, бо з того може бути клопіт і їм і вам і нашій Команді! Бо жінки то нарід упертий і завзятий, так що в разі чого не то сотня, але і ціла армія не могла б собі з ними дати ради. Чули? (Стрільці хором: „Чули, пане сотнику!”) Як чули, то щоб не забули... А тепер на квартири! „Розійдись!”

За той час сцена порожня, аж по хвилині входить Настя і Юрко.

НАСТЯ (входить до хати зі стрільцем Юрком): Отут будете кватирувати... Тут маєте воду і мидницю, можете вмитися з дороги, а тут ліжко, де будете спати, а тут стіл...

ЮРКО (скидаючи з себе наплечник і зброю, сміється): ...а тут вікно, а тут піч, а тут двері... а тут гарна дівчина... а як тобі на імя?

НАСТЯ (соромливо): Настя.

ЮРКО: Дуже гарне ім'я...

МАТИ (за сценою): Настю, Настю!

НАСТЯ: Ой, мені ніколи! Мушу йти. Роботи досить. Батька на війну взяли, то ми з мамою всю роботу мусимо робити...

ЮРКО: О, то трохи на вас за важко! Може вам дещо допомогти?

НАСТЯ (сміється): Та що ви нам допоможете? Свою службу маєте...

ЮРКО: Ну, служба службою, а ми тут на відпочинок прийшли, то багато тої служби не буде...

НАСТЯ: Ну, як будете такі добрі...

МАТИ (вдруге): Настю, Настю!... (Настя вибігає.)

ЮРКО (сам): Ото дівчина, як цукорок! І бачу, що я їй не байдужий... (По хвилині журливо.) Та що з того! Я тут не сам буду. Ще Степан і Дмитро і Петро, цілу чвірку сюди дали. Зачнуть мені відбивати... Треба буде її гудити і казати, що вона цілком мені не подобається. Може вмовлю в них, що вона погана і відчепляться... (Виходить.)

СТЕПАН (входить): Алеж тут дівчина, дівчина!.. Як ягідка! І мабуть вона до мене не байдужа. Та що з того, коли я тут не сам. Відібють ті бузувіри... Юрко, Дмитро, Петро... Та я знаю, що зроблю! Буду вдавати, що вона мені цілком не подобається і буду говорити, що погана. Може будуть соромитися до неї залицятися, коли я її не схочу... (Скидає наплечник і зброю і виходить.)

ДМИТРО (входить, розглядається, говорить швидко): Гарна квартира! Але ж тут дівчина, дівчина! Як малина! І здається мені, що кинула на мене оком... Та що з того... Юрко, Степан, Петро, певно всі будуть залицятися. Та я знаю, що зроблю! Буду казати, що вона погана, і що я на неї й не дивлюся... (Скидає наплечник і зброю і виходить.)

ПЕТРО (входить, говорить дуже скоро): Ото гарна квартира, та дівчина тут ще гарніша! Як калина! І мабуть я їй подобався, лиш одна біда, що певно вона й Юркові і Дмитрові і Степанові в око впала... Та я буду вдавати, що її ненавиджу, може собі збридять... (Скидає наплечник і зброю і виходить.)

ЮРКО (входить): Ну, бачу, що діло піде... Я дещо поміг їм у роботі і вже й мати мене похвалила. І дещо ми з Настею поговорили, вона мені прихильна. Може й згодиться на мій плян, бо я вже маю спосіб, щоб спір між нами-товаришами рішити, хто до тої дівчини матиме право. (Скидає блюзу і починає митися.)

(Степан, Дмитро і Петро входять.)

СТЕПАН: А що скажете про ту дівчинище? Бо вона мені цілком не подобається...

ДМИТРО (вдає байдужого): Я на неї й уваги не звернув... От, якесь таке, ні сюди ні туди...

ПЕТРО: Таке якесь біле... таке червоне... (Захоплюється, але скоро спам'ятовується.) таке чорне... таке, погане і вже...

ЮРКО: Я також так кажу. Не варто й згадувати. (Палко.) Тільки подивіться які в неї очі! (Холодно.) Якісь такі чорні...

СТЕПАН (палко): Так, а ті брови, (холодно) мов якісь шнури...

ПЕТРО (палко): Або той ніс! То жаден ніс, то (ніжно) носик, такий маленький, маленький... (байдуже) ну словом: поганий ніс...

ЮРКО (хитро): Ну так, поганий ніс і погані очі і погані брови і все-все в неї дуже погане! То нема чого нам і сперечатися за неї... Але припустім, що десь на іншій квартирі побачимо дівчину, що насправду всім нам дуже подобається. І кожний схоче з нею поговорити, пожартувати або й заручитися... Що тоді зробимо? Чи будемо битися?

ПЕТРО (вдає байдужого): Ет, дурний я битися за таку дівчину, як оця!

ЮРКО: Та я не кажу, що за оцю, але даймінато-припустім, що десь буде справді гарна дівчина, (захоплено) що буде мати справді чорні очі і брови як шнурочки і личко як папір і носик і все таке інше, як оця Маруся, чи як її звати — бо я тим не цікавлюся — (ніби з огірченням) але не такі чорні і не такі шнури і не таке біле... то що тоді?

ДМИТРО: Ну, то що тоді? Овва! Якось погодимось. Маємо час про це думати. (Тимчасом Юрко вже вмився, миється Степан, Настя відчинила раз двері, Дмитро охнув, та інші наче не чули...)

ЮРКО: Ні, про це варто подумати, бо так може трапитися і то дуже скоро, прецінь переходимо з квартири на квартиру.

ДМИТРО: А ти що радив би, Юрку?

НАСТЯ (відхилила двері другий раз, та знов завернула).

ВСІ (з захопленням): Ох, що за дівчина... (і додають, спам'ятавшись) погана!...

ЮРКО: Отже я радив би так: хто перший ту дівчину поцілує, той матиме до неї вільну руку, а іншим зась. Добре? Розуміється, я не говорю про цю, бо нема про що говорити, але як би десь таке трапилося...

ПЕТРО: Згода! Кому першому вдасться її поцілувати, той має вільну руку.

СТЕПАН: Згода!

ДМИТРО: Згода!

ЮРКО: Слово?

ВСІ: Слово!

НАСТЯ (входить): Перепрошую, панове стрільчики, але я мушу накрити до столу, бо мама хотять давати вечерю.

ЮРКО (вдає холодного): Прошу, прошу, ми не перешкоджуємо, вийдемо на хвилинку. (На бік.) Боже, що за прекрасна дівчина! Як цукорок! (Виходить.)

СТЕПАН (на бік): Боже, що за дівчина! Як ягідка! (Виходить.)

ДМИТРО: Господи, що за краса! Як малина! (Виходить.)

ПЕТРО: Боже, що за дівчина! Як калина! (Виходить.)

НАСТЯ (сама): Гарні ті стрільчики і мама кажуть, що гарні, тільки напоминають: „Уважай мені, доню!” А я вважаю, тільки той один мені до серця припав. Юрко називається. Яке гарне ім'я! Так, як мій батько. (Мрійно.) Булиб у нас два Юрки... Та що це я говорю... А він уже й боїться за мене... Каже, що як будемо вечеряти, то щоб я коло них не сідала, тільки з боку, а якби стало темно, то стати коло нього... Щось він затіває, та нехай! І чого це має бути темно... Не знаю... (Виходить.)

ЮРКО (заглядає, чи хто є, і несе наперед себе куклу-дівчину, зроблену з околота, завязану хусткою...) Ходи, небого, сюди, ти мені допоможеш виграти гарну дівчину! Ту погану, що нікому не подобається, а всі аж палають за нею... (Пхає куклу під стіл.) Отут заждеш до слухної пори... (Входить мати.) Ах, матусю, я вам поможу ті миски двигати! Ото ви для нас наварили, мов би ми собі заробили.

МАТИ: Та що там... Ви десь голодні. І мій десь там голодує, коби і йому дав Бог добру квартиру...

ЮРКО: Так, так, таку як оця, з такою доброю господинею і з такою гарною дівчиною... (Спохопився, що не казав до речі.) Та що я говорю!... (Помагає ставляти миски на стіл, входять Степан, Дмитро і Петро.)

МАТИ: Прошу, панове стрільчики, сідайте, зараз лампу внесу, бо вже темно... (Виходить.)

ЮРКО (сідає з краю від дверей): Отже памятайте, товариші, що ми порішили, і дотримайте слова...

СТЕПАН: Та що тобі таке в голові?... Нема ж іще такої дівчини, що нам усім подобалась би...

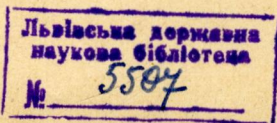
ЮРКО: Та я так лише, на всякий випадок... (Сідають за стіл, входить Настя з матір'ю, мати сідає між стрільцями, Настя соромиться і сідає на стільчику біля печі.)

МАТИ: Прошу, любі гостоньки, споживайте, не гордуйте... (Починають вечеряти, Юрко нетерпеливиться.)

ЮРКО (по довгій хвилині ніби щось надслухує): Щось мені здається, що в сінях хтось шелестить...

МАТИ: Може бути, що хтось зайшов. Треба подивитися. Вибачте на хвилинку... (Бере лампу і виходить до сіней.)

СИТУАЦІЯ: Коли стало темно, хвилину триває тиша, потім чути коротке шарудіння соломою, потім знов тихо, нагло крик трьох стрільців і дівчини. Мати стає нагло на порозі і освічує хату. Степан, Дмитро і Петро обняли куклу, що опинилася

на стільчику біля печі... а Настя сидить уже біля Юрка при столі, мовби й нічого не було...

МАТИ: А то що за диво? Соломяна кукла?

ЮРКО (лукаво): То нічого, матусю... Вони собі так жартують...

СТЕПАН (дивиться люто на Юрка і повторює з притиском, крізь зуби): Так... вони...

ДМИТРО (так само далі продовжає): собі...

ПЕТРО (так само): ...так жартують...

(Сідають знов за стіл і вечеряють. По хвилині Степан, Дмитро і Петро встають).

СТЕПАН: Дякуємо вам, матусю, щиренько за вечерю, та ми вже мусимо йти...

МАТИ: Куди?

ДМИТРО: На іншу квартиру....

МАТИ (здивовано): А то чому?

ПЕТРО: Такий приказ, матусю... Служба... (беруть свої речі і виходять зі словами: „Добра ніч!“).

МАТИ і НАСТЯ: Добра ніч...

ЮРКО: Добра ніч... (Коли ті вийшли). Я, матусю, лишаяся. Така служба...

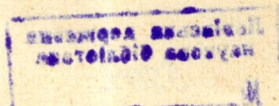
МАТИ (до глядачів): Така служба...

(Юрко бере Настю за руку, заслона спадає).

ЗАПОВІДАЧ (перед занавісою): Ну, як подобалися вам стрільчики-усусуси? Вони співали „Ой, видно село“, та є ще багато інших стрілецьких пісень. Наприклад, така: (підспівує):

Ой, шинкарко, шинкарко, шинкарко,
Позич мені люстерко, люстерко, —
Тільки вуса підкручу, підкручу,
Завтра рано доручу, доручу!

А далі про вуса заспіває вам колишній усусус „стара война“. Пісня називається: „Стара війна — усусус про свій вус!“ (відходить).

СТАРА ВІЙНА—УСУСУС ПРО СВІЙ ВУС...

(на голос „Як з Бережан до кадри”)

Як був я ще маленький, про те завжди я мріяв,
Коби я вже під носом маленький вус засіяв!
А як уже підріс я і став старшеньким джусом,
То всі мене хвалили, що хлопець я під вусом!

(приспів на нуту „А я люблю Петруся”):

Ой, бо вуса то талан,
Вуса — парубоцький стан,
Вусом можна водити,
На вус можна крутити!
Вуса люблять дівчата,
Вусом можна моргати,
Тому всякий хлопець-джус
Любить мати гарний вус!

Ті вуса покохав я, ті вуса все плекав я,
І завдяки тим вусам ще лиха не зазнав я...
Чи в доброму, чи в злому, при слоті і погоді,
Мені лиш мої вуса ставали все в пригоді.

Ой, бо вуса то талан і т. д.

Як на війну пішов я, стрільцем став, усусусом,
Любив мене пан сотник, бо й він був з гарним вусом.
З дівчат усіх найкраща чорнявая Маруся
Мене лиш полюбила, бо я мав гарні вуса.

Ой, бо вуса, то талан і т. д.

Як ми вперед рушали, на москаля, на руса,
То я собі весело підкручував ті вуса, — (підкручує)
А як хто впав у сотні, що бився до загину,
То я на знак жалоби пускав свій вус удолину.

(Пускає вус удолину, і так завжди, відповідно до слів)

Ой, бо вуса, то талан і т. д.

Потім, на Україні, як ми за волю бились,
То мої вірні вуса самі вгору крутились...
А як косив нас тифус, покотом всі лежали,
То вуса удолину самі також спадали...

Ой, бо вуса, то талан і т. д.

Як я прийшов до дому, з Марусею женився,
Мій вус мов хміль по тичці вгору-вгору крутився!
А як прийшла та криза, всіх стала пригинати,
Мій вус такий зробився, як сніп той стріпихатий...

Ой, бо вуса, то талан і т. д.

Аж як тамтого року вродився син четвертий,
Мій вус ще тої днини був як той хвіст задертий!

Та знов прийшли клопоти, і жінка щось слабує,
Мій вус паде вдолину, чогось він маркує...

Ой, бо вуса, то талан і т. д.

Та вже синів я учу: „Не будьте боягузи!

І все вгору крутіть ви свої юнацькі вуса!”

І всіх напоминаю, хто хоче довго жити:

Біди не піддаватись, лиш вуса підкрутити...

Ой, бо вуса, то талан і т. д.

(Завжди при співі, при відповідних словах вуса то підкрутити, то опустити. Підкручуючи, змінити поставу на просту, бадьору, голос на звучний і вселій, — а при опусканні вуса постава охляла, вид зажурений, голос охриплий).

ЗАПОВІДАЧ: Ну, як там? Вуса до гори? То добре! Гарно співав Усусус про свій вус. Трохи сумно, трохи весело. Я про вуса не можу говорити, бо самі бачите, які в мене вуса. Але скажу вам, що знаю про одного нашого чоловіка таки в наших селі. Він має також вуса і то кручені. І робить з тими вусами всяку кумедію. То такі вуса, що як їх підкрутять догори, то він виглядає дуже веселий, як пустить просто, то дуже строгий і поважний, а як у долину, то такий сумний, аж плакати хочеться. То він робить так: Як іде до когось на весілля, підкручує вуса вгору, як іде на похорон, то крутить удолину, а як десь на якісь збори чи якесь віче, то ставить їх просто. І так на весіллі кажуть: „Максим таки найвеселіший!” А на похороні кажуть: „Дивіть, як той Максим сумує за небіжчиком. Добрий чоловік...” А на зборах: „О, той громадянин дуже поважно ставиться до справи. Варто його вибрати до Виділу”. І так усюди Максима хвалять і добре йому з тим. Ба, він ще й інакше хитрує. Як має йти до якогось пана, наприклад, до старости, то зараз дивиться, який у того вус, так і собі пустить... То раз було сміха, як Максим пішов до податкового уряду, просити щоб йому на рати розложили залегле. Говорить з одним паном, а той має вус до гори, то і Максим собі фіть! і підкрутив. Відійшов той пан, прийшов інший, вус удолину, а Максим лише круть і вус уже вдолину. Але ж бо надходить і той перший пан, що вуса вгору та й обидва стали коло Максима. А я вже дивлюся, що Максим буде робити. А він лише фіть — і один вус пішов угору, а другий далі висить. От, як то і на вусах можна робити інтереси. Тому і я від завтра таки запускаю добрі вуса.

ЗАПОВІДАЧ (виходить і співає півголосом):

А я люблю Петруся, та й сказати боюся,
Ой, лихо, не Петрусь, біле личко, чорний вус!

(говорить): Не думайте, що знов щось про вуса починається. Ні! Тепер буде щось про любов. Але про таку любов, що ви її ще не чули, не бачили. Незвичайна любов. Передусім тим незвичайна, що малий хлопчина залюбився. Петра Гнатового Василько, той, що ходить до третьої класи і має не повних дев'ять літ. Подумайте собі, залюбився і вже. Вам дивно? І мені дивно. Бо то і так багато того зіпсуття тепер на світі, і в нашій селі, але щоб діти любилися, то я ще не чув. І ви не чули, правда? А Василько закохався. І цікаво, що в школі йому нічого не кажуть і дома нічого — і я певний, що й ви нічого не скажете. Побачите! Васильку, а йди-но, скажи нам про свою любов...

НАЙМОЛОДШИЙ ЗАЛЮБЛЕНИЙ

(На сцену входить усміхнений хлопчина 7 до 10 літ, з книжечкою в руках).

Я щиро так її люблю,
Хоч я такий іще маленький
Що як її не бачу день,
То день цілий мені гіренький...

Куди повернусь, де піду,
Чи пишу щось, чи щось рисую,
Я бачу все її одну,
Мою кохану, дорогу!

Про неї я говорю все,
Про неї завжди я думаю,
Крім неї ніколи ніде
Не хочу іншої, не знаю.

А як побачу десь її,
То весь горю, цілий палаю,
І прошу: „Дайте ви мені!
Нехай до серця пригортаю...”

А як дадуть мені її,
Беру на день і годиночку,
І розмовляю з нею вже
Десь тихо, в тайні, у куточку.

І забуваю вже про все,
Не хочу навіть їсти й пити,
Ох, мамо, з нею міг би я
Сто літ мов день один прожити.

А як візьмуть її мені,
Я плачу, гірко нарікаю,
Чекаю знов, коли прийде,
Сумую важко і зітхаю.

І прошу маму: „Матінко,
Я буду вчитися пильненько,
Лиш дайте ви мені її,
Нехай пригорну до серденька!”

Ох, як не вірите мені,
Спитайте тата або мами,
Як щиро й палко я люблю —
Ту гарну книжку з образками!

(Показує книжечку, кланяється і відходить).

ЗАПОВІДАЧ: Ну, і що скажете? Залюбився хлопчина. (Дивиться на сальо і звертається до котрогось парубка): Ти смієшся, Михасю? Ти певно думав, що то незнати-що буде... І розчарувався. (По хвилині). Ой, хлопці, хлопці! Не шкодило б вам узяти собі приклад з малого Василька, навіть вам, що вже підкручуєте вуса. Як би ви менше зиркали там, де не треба, а більше горнулися до тої коханої, що про неї говорив Василько, то певно і дівчата щиріше до вас горнулися б. Бо то нині дівчата вже розумніші, як колись. Знають, що не досить мати вус і гарні очі та просту поставу, але ще й треба мати голову а в голові розум. Подобалась мені одна дівчинка, не скажу котра, бо Петро отой, що сидить там у третім ряді ззаду, зараз летів би вже до неї! А чому подобалась? Бо якось на читальняній забаві хвалився один, що він найсильніший у селі і показував свої руки. А потім запитав дівчину: „Марусю, а пішла би ти за мене?” А вона каже просто з мосту: „Ні!” — „Ов, чому?” здивувався парубок. А дівчина тоді каже: „Бо не досить мати тут (показує на м'язи рук), але треба мати і тут (бе себе пальцем по чолі)! Я знаю — каже дівчина, — що тебе ніколи в читальні не видати, лише на забаву приходиш. А з бібліотеки ти ще ніодної книжки не позичив... Ні, не пішла б я за тебе!” Ну, але я заговорився як кум Панько, а тут чекають такі два сміхованці, Клим і Максим, що люблять, коли з них дуже сміятися. Прошу вас дуже, зробіть їм ту приємність і смійтеся, хочби й не було з чого, бо інакше скажуть, що ви не розумієтесь на жарті. Ну, Климе

й Максиме, покажіть, що потрапите, тільки не дуже нас розсмішуйте, бо що за багато, то нездорово.

МАКСИМ І КЛИМ — ДВА СМІХОВАНЦІ, ПО РАЗ ПЕРШИЙ

МАКСИМ (високий, худий парубіка, одягнений в народню ношу, та трохи смішно, так, що все на нього за коротке і за широке. Входячи на сцену, починає позіхати, ходить по сцені і голосно позіхає): А-а-а... А-а-а... А-а-а...!

КЛИМ (низенький, грубенький, також у сільській ноші, але все на ньому за вузьке і за довге. Виходить з противної сторони сцени. Має один бік лица неவிголений): Максиме, а ти чого так позіхаєш?

МАКСИМ: Іду якраз від голяра. Він голив мене так довго, що я аж заснув, а як пробудився, то позіхнув і забув рота зачинити!

КЛИМ: Овва, що це мені за голення! Мене мій цирулик так довго голить, що поки оголить правий бік лица, то на лівому знов волосся виростає, і так ніколи не може мене оголити, тому я завжди ходжу з одного боку непідголений...

МАКСИМ: Ну, ти вже переборщуєш! Ти любиш лише дурити. Але я говорю тільки правду. Наприклад, скажу тобі, що в Сміхові така маленька читальня, що ледви до неї курятко влізло б!

КЛИМ: То ще нічого! В Роздубові така маленька школа, що навіть годинник не може там ходити...

МАКСИМ: Це неможливе! А як школярі там сидять?

КЛИМ: Ну, а як читальники до твоєї читальні входять?

МАКСИМ: Ну, та читальня на картці намальована! (Показує картку). Ось, дивися, тут написано: „Читальня в Сміхові”.

КЛИМ: А моя школа то звичайна школа, але годинник таки не може ходити, бо зіпсований...

МАКСИМ: Але ж ти крутій! А що ти скажеш, що в нас така низька хата, що хліба годі на стіл поставити!

КЛИМ: То не правда!

МАКСИМ: Правда, але як стіл до стелі притиснути...

КЛИМ: Ну, це дурниця. Але в нас напівправда така глибока криниця, що як кинути камінь, то аж за п'ять мінут лясне в воду!

МАКСИМ: Ну, не рівнятися їй з нашою студнею! То така глибока студня, що як нині камінь кинеш, то аж завтра в воду лясне!

КЛИМ: Ну, це вже неправда! Нехай люди скажуть, чи це можливе...

МАКСИМ: Чекай, я не договорив: той камінь треба кинути в саму північ!

КЛИМ: Але ти скажи мені, яке в вас каміння у криниці?

МАКСИМ: Як то — „яке”? Є всяке: кругле, довге, дрібне, велике...

КЛИМ: То диво! А в нас усе однакове.

МАКСИМ: Це неможливе!

КЛИМ: Добре, зложімся! А в що? Коли у нас все однакове, то ти даш злотий на Ювілейний дар „Просвіті”. А як ні, то я дам злогого!

МАКСИМ (*подає руку*): Добре! Кличу всіх людей на свідків! Ну, але хіба підемо подивитися, яке каміння в вашій криниці!

КЛИМ: Не треба дивитися! Хто тепер ліз би в криницю!

МАКСИМ: Ну, а як?

КЛИМ: Ти мені й на слово повіриш і всі люди мені признають правду, хоча не підуть дивитися на каміння.

МАКСИМ: Не розумію!

КЛИМ: Зараз порозумієш. Слухай: у нас каміння в криниці мокре.

МАКСИМ (*роззявив рота, здивувався*).

КЛИМ: А що? Повірив? Давай злогого на дар „Просвіті!” Завтра рано вишлю чеком.

МАКСИМ (*дає злогого*) Ото диво... От, як би так такі Максими чи то... якби таке каміння всюди по криницях бувало, то заробила б „Просвіта”.

КЛИМ: Що ти белендиш?.. (*Крутить пальцем по чолі*). Тобі щось у голові перекрутилось. А яке ж каміння по криницях; як не мокре?

МАКСИМ: Правда, правда... Але чекай, чекай... Коли всюди таке каміння, то властиво і ти повинен дати злогого „Просвіті”, бо і в нас таке каміння...

КЛИМ: Ну, так, то й я дам золотого... Але я властиво тепер не знаю, хто з нас виграв.

МАКСИМ: „Просвіта” виграла — і так завжди повинно бути...

КЛИМ: Правда, правда! Але я знов нагадав собі щось цікаве. Ага, ага! Знаєш, що мій батько вищий від твого?

МАКСИМ: Твій батько вищий від мого? Знаєш, не хочу ображати твого тата, бо він не винен, що такого мудрого синка має, але скажу тобі одно: мій батько такий високий, що як хоче з голови шапку зняти то мусить на пальці ставати.

КЛИМ: О-о-о! Що ти кажеш!

МАКСИМ: Ну, так, бо цвях на шапку за високо забитий...

КЛИМ: А бодай тебе! Але секретар у Роздубові таки нижчий від начальника, правда?

МАКСИМ: Ех, Климе, Климе! Де ти бачив, щоб секретар був нижчий від начальника!... Та ж там начальник такий низенький, що як хоче чоботи скинути, то мусить до пивниці злізати...

КЛИМ: Овва, овва! Можливо...

МАКСИМ: Так, бо він приходить звичайно п'яний додому, а жінка кричить: „Лізь найперше до пивниці і скинь ті заболочені чоботиська!”

КЛИМ: Ну, то також не цікаве! Але чи ти знаєш, що коло нас недавно копали фундамент і знайшли старі речі?

МАКСИМ: Овва! Коло нас копали два фундаменти і не знайшли нічого...

КЛИМ: Ну то що? Не знайшли, бо не було...

МАКСИМ: Чого не було... Були і там якісь речі, але певно когось зліцитували. Бо я читав у газетах, що і давно були егзекutori.

КЛИМ: Можливо, можливо... Але, що ти скажеш, що коло нас є такий скупий сусід, що зняв з завісів двері, щоб завіси не стиралися.

МАКСИМ: А коло нас є один такий, що лиш одним оком дивиться, а друге примикає, щоб його заощадити.

(Говорять скоріше.)

КЛИМ: А коло нас є один такий, що як купить нафти, то налле до лампи, але не світить, тільки йде до сусіда читати газету...

МАКСИМ: Е, що то за скупість! Він певно не має своєї газети... Але я знаю одного такого крамаря, що наніч свій годинник затримує, що б не сходжувався.

КЛИМ: Коли мова про крамарів, то я скажу, що крамар кооперативи в Кобилинцях такий забудькуватий, що як продає цукор, то гроші пакує в паперову торбинку, а цукор сипле до шуфляди.

МАКСИМ: То ще нічого такого... Але в Лошатинцях є такий солтис, що як приходить увечір додому, то свою палицю кладе на ліжко, а сам спирається в куті під стіною, бо думає, що то він палиця...

КЛИМ: Ов, чого ж там такого забудькуватого вибрали?

МАКСИМ: Бо певно й самі забулися...

КЛИМ: Можливо... Але знаєш, яку псоту зробив я вчора моїй сусідці? Вона вибралася на ярмарок і вже вийшла з хати а я зловив чотирьох котів і пустив перед неї. Коти перебігли їй дорогу, а вона втікла до хати і вже не пішла на ярмарок.

МАКСИМ: Овва, що то за псота! Ти дивися, що я зроблю з Мошком, що якраз сюди надходить!

(Мошко входить з порожнім кошиком.)

МОШКО: Добрий день, дай Боже здоров'я! *(Побачивши салю.)* Добрий вечір, панам! Ой-ой. Що тут за люду зібралося.

Саме цімес. Самі сметанки з цілого Підвербова... *(Вичисляє деяких знайомих на салі.)* О, є і пан Іваник, і пан Смикалюк, і Стещенко, і Пугач з жоною, о, і Михась Василів. Ой, Михасю, Михасю, я зробив на вас злий інтерес! *(До всіх і до сміхованців.)* Ви знаєте панство, що я мав з Михайлом? Михайло купував колись у мене і ще купував, як та корпоратива прийшла... Аж і він почав туди ходити! Я його питаю: „Михасю, любцю, чого ви ходите до той корпоратива?” А він каже: „Бо то свої люди”. А я кажу: „А я не свій жид? Хто тобі ціле життя махорку продавав? Хто тобі гроші зичив? *(КЛИМ: На великий процент!)* Хто тобі всяку вигоду робив? *(МАКСИМ: Хто тобі до суду подавав?)* Ну-ну, краще замовчу... Досить, що він каже: „Там дешевше!” „Ну, дешевше, то і я вам дам ще дешевше...” І ми умовилися з Михайлом, що що в корпоративі буде дешевше грош, то я йому дам дешевше два гроші. І він ходив і ходив. Аж перестав. Стрічаю його раз на дорозі і питаю: „Ну, чому не ходите? Та же я вам уже так дешево ту нафту даю, що вже далі буду вам ще й гроша доплачувати...” А він мені каже: „Але то не нафта, лиш вода. За багато води!” каже мені Михайло. А я йому кажу, бо я щирий жид: „Або ви як хотіли, щоб я вам нафту задурно давав? Я мушу воду давати. Чим дешевше, тим більше води...” Ой-ой, що я тут набалакав. Любі гостоньки і ви, Климцю і Максимцю, змилуйтесь над бідний жид. Продайте що, дивіться, кошик порожний, що я вишлю за границю?

КЛИМ *(заглядає в кошик)*: Ага, порожний! А де яйця, Мошку?

МОШКО: Яйця? Ви не знаєте, де яйця? В господині яйця, в коморі, в той корпоратива яйця в скрині, в той Маслосоюз яйця в вагоні, а в мене о, порожно! Аби так моїм ворогам порожно... *(До Клима)* Може ви продасьте яйця? *(До Максима)* Може ви продасьте яйця? *(до декого на салі)* Може ви продасьте яйця? А може ви? А може ви?.. Ніхто не хоче Мошкові продати яйця? То може продасьте клоччя?

КЛИМ: І клоччя не продамо.

МОШКО: А чому не продасьте?

МАКСИМ: Бо вже досить продавали і купували...

МОШКО: Чому досить?

МАКСИМ: А чому, ти, Мошку, завжди лише питаєш і питаєш?

МОШКО: Ну, а чому не маю питати?

КЛИМ: Скажи раз так: „Бо я люблю питати!”

МОШКО: Ну, а чому я маю казати, що люблю питати? То не буде інтересу? Ніхто вже не хоче мати зо мною гандель? *(Дивиться між присутніх)* Ні, таки нікого тут не виджу з тих, що ще до мене ходять... Тут зібралися тільки такі антисемітники, що ходять до свій sklep, ну, ну... Вже далі я мушу хіба до корпо-

ратива купувати. Але гадаєте, що продадуть? Де там! Якось побіг мій Сруль купити цукру, то не хотіли. Ну, хіба вже мені з села втікати, десь до Палестина... Ой, ой, не міг вам той розум до голова прийти пізніше, аби я ще свою Хайку видав заміж і свого Ічка вивчив на адвоката...

МАКСИМ: Ой, найвищий час, Мошку! Нам тебе вже не треба...

МОШКО: Ну, ну, я бачу, що не треба. Чому не бачу... Бувайте здорові... *(хоче йти)*

МАКСИМ: Чекай, чекай, Мошку, ще буде інтерес. *(Мошко завернув)* Хочеш заробити два злоті?

МОШКО: *(з недовірям)* Два злоті? Чому ні? А як?

МАКСИМ: Дуже легко! Залізеш під той стіл, а як я три три рази стукну, то вилізеш...

МОШКО: Ну, що то за штука! То ліпший інтерес, як яйця і клоччя. Але чи дасьте два злоті?

МАКСИМ: *(виймає і кладе на стіл гроші)* Ось, мої два злоті на столі. Але як не всидиш під столом, доки я стукну третій раз, то ти мені даш два злоті. Згода?

МОШКО: Чому не згода? Певно, що згода! Дам два злоті! Чому не всиджу? Ось, уже лізу під стіл. *(Лізе)* Стукайте!

МАКСИМ: *(стукає раз)* Раз! *(відступає від стола і дивиться на салью).*

МОШКО: *(зпід стола)* Ну, а де другий раз? А де третій раз?

МАКСИМ: *(байдуже)* Маю час.

МОШКО: Але я не маю час! Я маю зараз іти в другі села.

МАКСИМ: Або я тобі бороню? Йди, але лиши два злоті, бо ти заложився, що всидиш, доки не стукну три рази.

МОШКО: Ов, фе! А коли ж стукнете?

МАКСИМ: Коли схочу... Я сказав, що стукну три рази, але не сказав, коли. То другий раз стукну по представленні, а третій раз завтра ввечір...

МОШКО: Ой, йой! Я страчу день, два дні! Ой! *(Стирає піт з чола).* Стукайте, прошу вас, я не маю часу. Я за той день таки більше зароблю, як два золоті, бо по інших селах ще не всі такі мудрі, як у вашім. Ще є й такі, що ходять до мене і гимблюють зо мною...

МАКСИМ: Як собі хочеш...

МОШКО: *(вискакує скоро з під стола, кидає на стіл два злоті і втікає).* Ой, ой...То вам удалося! Де мій розум? Де мій жидівський розум? *(Відходить).*

МАКСИМ: *(Бере гроші зі стола).* Ну маємо ще й від Мошка два злоті. Це все вишлю завтра до Львова.

КЛИМ: О, це тобі вдалося! Але я щось нагадав собі, коли

мова про гроші! Максиме, коли ти віддаш мені ті три злоті, що позичив у мене?

МАКСИМ: Я в тебе позичив три злоті? Коли це було?

КЛИМ: Минулої зими! Чекай, пригадаю тобі: (до себе) Січень, лютий, травень, грудень... ні... травень, май, березень, вересень — ага! В останній день лютого!

МАКСИМ: Климе, таж це неможливе! Лютий не має не то останнього, але й двох останніх днів!

КЛИМ: Чому?

МАКСИМ: Ну бо всі мають по трицять або по трицять один днів, а лютий має лише двадцятьвісім або двадцятьдев'ять!

КЛИМ: Можливо, можливо... То може я комусь іншому позичив... Але чи ти знаєш, що я чув?

МАКСИМ: Що таке?

КЛИМ: Що буде війна!

МАКСИМ: Овва! Ніби мені новина. Чи я не був на війні? Слухай, це було на Україні, коли під Винницею стрінулася наша сотня з большевиками. Нас було сто, а їх двісті. Як почали ми їх рубати! Рубаємо, а їх уже лише 180! Рубаємо, рубаємо, рубаємо (починає „рубати” Кліма, вимахуючи руками) а їх уже тільки стошістдесят! Рубаємо, рубаємо („рубає” щораз сильніше, Клим відступає) рубаємо, рубаємо, рубаємо...

КЛИМ: Ой! Ой! Я вже мушу йти додому, бо пізно, а завтра дорубаєш!

(Максим далі „рубає” і говорить „рубаємо”, а Клим утікає — і так „рубаючи” виходять).

ЗАПОВІДАЧ: (входить обережно, підняв палець догори). Пст... Прошу спокійно... Ще спокійніше... (коли втихло) Чуєте що? Ні? І я не чую. То добре. Бо то, знаєте, тепер має виступити на сцені тета Марта, щось дівчатам хоче сказати. Але вона дуже боїться мишей. І просить мене, щоб я її забезпечив, що на сцені ані на салі нема миші. І то цікаве. Бо вона (значить тета Марта, а не миш) дуже відважна. Наприклад, вона потрапила раз одному москалеві дати поза вуха, аж ногами вкрився, і не тільки москалеві... Бо тета була колись гарна дівчина а потім молодиця і її зачіпали. Так. Чоловік воював на війні за Австрію, а тета Марта воювала за свій гонор. І коли чоловік прийшов додому, тета Марта каже: „Ти був на фронті і я була на фронті... Але ти війну програв, хоч воював лише з італійцем, а я війну виграла, хоч воювала з москалями, і з прусом, і з мадяром, і з турками, бо всі

народи на мене наступали й нічого не здобули..." Отака то тета Марта. Ну, а миші боїться. Як куди йде, то не питає, чи там є вовк, чи пес, чи гадюка, навіть заяця не боїться, ая, ані kota на дорозі... лише журиться, чи миш не надбіжить... Ну, але прошу тето, ходіть сюди, миші нема тут і на лік. Та ж не могла ввійти без білету, а пан касієр каже, що жадна миш білету не купувала. Правда, в нас є і такі миші, що пхаються без білету, але такі миші на двох ногах, а ви, тето таких не боїтеся. Прошу!

ТЕТА МАРТА ВПОМИНАЄ...

(Входить старша поважна жінка і говорить, докірливим голосом)

Кажу вам, дівчата, що зле з вами буде,
Як котра з вас легко честь свою забуде!

Раджу вам всім щиро, послухайте тети,
Не входить з пустими у жадні секрети,
Не стійте під плотом до пізної ночі
Бо темна ніч шкодить на дівочі очі...
Будьте осторожні з тими парубками,
Що так дуже юдять крутими словами,
Обіцяють гори, обіцяють доли, —
Раджу вам, втікайте і врізуйте поли!

Вважайте ви добре, що чесна дитина
Ходить поміж люди, доки ясна днина, —
А як звечоріє, втікає до хати,
Щоб від злого духа кривди не зазнати...
Бо краще йти спати разом із курками,
Ніж потім бідити цілими роками!

А як вже охота з хлопцем постояти,
Чому? Нехай буде! Можна жартувати...
Але памятайте, щоб не знати муки —
Нехай він при собі все тримає руки!
Бо то один з другим промовить солодко:
„Ти моя голубко, ти моє золотко..."
І мимохіть ніби пальчика діткнеться,
І далі говорить і не заікнеться —
А потім два пальці візьме в свою лапку:
(перекривляє голос парубка)

„Не бійся кохана, потримаю капку"...
А ти вже, мов квітка в спеку, вянеш, доню,
Йї не чуєш, що взяв він дві руки в долоню —

І юдить, і юдить, а ти мов не чуєш,
 Ніби відхилитись від нього пробуєш,
 Та вже твоя сила у пяти втікає,
 А він не дарує, а він наступає,
 І цмок тебе в личко! — і це йому мало...
 Як тепер не крикнеш, то пиши: пропало!

(по хвилині)

Так, так, мої діти... Ви смійтесь здорові...
 Та те, що буває по такій розмові,
 Нераз гірко мститься на біднім дівчати, —
 А як, то вже навіть не хочу сказати...
 Хочби ти любила, хочби ти кохала,
 Й хочби йому віру у всьому давала,
 Та не дуже слухай тої його казки —
 І не надто, любко, допускай до ласки,
 Бо втратиш у нього пошану й принаду —
 І слава вже піде на цілу громаду.
 Він махне рукою: „Е, я її знаю,
 Але, щоб женитись, іншої шукаю!...”
 Так, так... Легкодушна добра до любови, —
 Добра до забави, жартів і розмови, —
 Але на женячку шукають твердої,
 На грозьби міцної, на просьби глухої...
 Тому, як хто каже, що він тебе любить,
 Як не вийдеш ввечір, то він себе згубить, —
 Не вір йому, сестро, добре бережися,
 Скажи йому твердо: „Як любиш, женися!”

(зітхає)

І я колись, любі була молоденька,
 Мила, круглобока, свіжа, рум'яненко,
 І до мене в гості йшли всілякі юди,
 Що вже й говорити щось почали люди...
 Та я мов той вояк стояла на варті
 І своєї чести не дала на жарти!

(пів-голосом)

І раз той, що моїм чоловіком нині,
 Прийшов і говорить мов малій дитині,
 Що я дуже гарна, що я дуже красна,
 Мов тая зозулька, мов зіронька ясна...
 Я слухаю того, а він осмілювся,
 Хап мене за руку і приголубився!
 А я тоді стала й кажу: „Руки пріч, —
 Або мені зараз зникай з моїх віч!...”
 Але за те в тиждень потому до хати
 Прийшли добрі люди від нього у свати.

(по хвилині)

А потім, по шлюбі він мені признався:
 „Я — каже — у тобі так, трохи кохався...
 Але щоб женитись, не думав я ще...
 Аж як ти в той вечір нагнала мене,
 Я собі подумав: „О, то дівка чесна!
 Мушу оженитись ще цієї весни!..”

І каже: „Не знають молоді дівчата,
 Що бути мягкою, то завжди їх втрата.
 Котра дуже мила, дуже солоденька,
 Та кожному буде на часок миленька...
 Але лиш поважна і найхолодніша
 Кожному до шлюбу буде наймиліша...”
 (Грозить пальцем)

Кажу вам, дівчата, що зле з вами буде,
 Як котра науки ті мої забуде.
 Не вір хлопцям, сестро, добре бережися...
 Як каже, що любить, ти скажи: „Женися!..”
 Тоді кожний зможе про вас так сказати:
 „Чесні і розумні українські дівчата!”

ЗАПОВІДАЧ: Тепер заспіває вам Дмитро Настин про хитрість. Чому якраз він? Бо кажуть, що і він сам дуже хитрий. Але то не дуже правда. Я Дмитра знаю добре, ми разом до школи ходили, разом гуси пасли, разом їли, разом пили, чисту воду з криниці, ми, одним словом, дуже вірні приятелі; де він, там я, чи треба чи не треба, наприклад він до Львова, я зі Львова, він до Коломиї, я з Коломиї, він з ліса, я в ліс, не вліз тільки в ліс! ба, ми так тримаємося, що і на край світа один за одним піде, наприклад він в Абесинії не був і я не був, він до Америки не їхав і я не їхав, ну бо ми всюди разом... Він дуже добрий товариш. Раз, як я ще був парубком питаю його: „Дмитруню, а як би я вмер, то що ти зробив би? Чи пішов би за мною до гробу?..” А він, мій солодкий приятель, вже плаче і говорить крізь сльози: „Ой, де ти вмиреш, Іване, де... Але якби ти вмер, то певно, що я пішов би за тобою аж до самого гробу, до самої могили, став би там, спустив би тебе в яму, закопав би глибоко, глибоко, і зараз побіг би до твоєї Марусі...” Я здивувався і питаю: „А чого ти побіг би до моєї Марусі?” — „Та як чого” — каже Дмитро — женитися!!!” Отакий то вірний приятель той Дмитро. Я так ним тішуся, що і вмирати не хочу, недочекання його... Але, щоб він був хитрий, то не дуже. Наприклад учора я сам

Його перехитрив і то добре. Прошу послухати! Приходить до мене рано та й каже: „Іване, продай мені свиню!!” — „Добре” — кажу я і вигнав велику свиню з хліва. Ми згодилися за вісімдесят злотих, але Дмитро каже: „Я тепер грошей не маю, а пожену свиню на ярмарок, продам з зарібком, дам тобі вісімдесят злотих і мені щось лишиться”. Я згодився і Дмитро пігнав свиню. Та не минає пів години, а Дмитро приганяє мою свиню і каже: „Знаєш, Іване, та свиня завелика, вона не може йти пішки, я мусів би наймати віз і це мені не оплатилось би. Поміняймося, дай мені малу за цю велику!” — „Добре” — кажу я і вигнав з хліва малого підсвинка. Дмитро лишив мені велику свиню, взяв малу і виганяє на дорогу. А я питаю: „А як буде з грішми? Чи і за цю даш мені по ярмарку?” А Дмитро каже: „Що ти Іване, здурів? Я мав тобі дати по ярмарку гроші за велику свиню. Але велика свиня в тебе, то тобі жадні гроші не належаться. Ну а за малу свиню я тобі дав велику, бо ми помінялися, ти сам згодився! То ти ще замість мені подякувати за таку заміну, вминаєшся за якусь заплату? Чи так робить приятель...” Я подумав, подумав і аж застидавсь, що так хотів Дмитра використати. Таж він повинен був ще в мене доплати допоминатися! Ну, і скажіть самі, чи я його не перехитрив? Ні, таки хитрий він не є, але про хитрість може заспівати добре. Послухаймо, що він потрапить... (Вже хоче відходити та нагло стає, звертається до котрогось глядача на салі, наставляє вуха і ніби з ним так розмовляє): Що? Що кажете? Що? Що то Дмитро мене перехитрив з тими свиньми? Як? Що він мав мені таки заплатити за того підсвинка? Що? Що велика свиня і так була моя то не було чим мінятися? (Щораз більше здивований і обурений, при кінці майже кричить) Що він мене добре надув? Що взяв у мене свинку задурно? Що зробив з мене дурня? Так? Чекайте, чекайте, я подумаю!.. (Тре собі чоло) Ага, ага, ага... Ваша правда. (В сторону куліс) Дмитре, Дмитре! Віддай свиню! Віддай свиню! (Знов у сторону салі, спокійніше): Що? Щоб це лишити на завтра? Що тут не місце? Не вільно? Не робити кумедії? Ну, ваша правда, Нехай уже співає, я з ним завтра розправлюся... Іди, Дмитре! іди, віддай... чи то... заспівай нам про ту свиню... чи то... про хитрість... (Ловиться за голову) Ой, моя свиня, моя свиня... чи то... моя голова!.. (відходить, нагло стрічається з Дмитром, що виходить на сцену, в першій хвилині хоче кинутися до нього, та нагло обминає його великим колом і втікає за куліси).

ПІСНЯ ПРО ХИТРИСТЬ

(На голос „Там на горі сніг біленький”).

Каже батько раз до сина:
„Слухай, ти моя дитино!
Щоб у світі долю мати,
Треба добре хитрувати...”

Як не маєш, сину, сили,
Щоб тебе не обманили, —
І як хочеш щось добути,
Треба, сину, хитрим бути!”

А синок на те говорить:
„Правда, хитрість чуда творить!
„Буду, тату, пам'ятати,
„Буду всюди хитрувати...”

А на другий день до сина
Каже батько: „Гей, хлопчино!
„Будеш пізно приходити, —
„Даю слово, буду бити!”

А синок став говорити:
„Ні, не треба буде бити, —
Бо і я вам дам те слово,
Не спізнюся і готово!”

Був син добрий, справувався
І до дому не спізнявся,
Батько тішився нівроку,
Так було мабуть з пів року.

Але раз прийшов син пізно,
Батько став і каже грізно:
„Де мій ремінь? Я дав слово...
„Буду бити — і готово!”

А син каже: „Тату милий,
„Може б ви мене не били?...
Я своє зламав раз слово, —
Зломіть ви раз — і готово!”

Каже батько раз до сина:
„Будь порядний ти хлопчина!
„Жадних псот не допускайся,
„До дівчат не залицяйся...”

„Ти дивись лише на мене,
„Вже й волосся сиве в мене,
„Шісдесят років прожив я
„Йі до дівчат ще не ходив я...”

А синок почав казати:
 „Добре, добре, буду знати, —
 „Але щирими словами
 „Скажіть: хто ходив до мами?...”
 Мусів батько засміятись:
 „До гріха не гріх признатись...
 „От, яка мені заплата,
 „Що хитріший син від тата...”
 Так і ми всі памятаймо
 І ніколи не забудьмо:
 Українці! розум маймо!
 Українці! Хитрі будьмо!

ЗАПОВІДАЧ (строго): „Присуд смерти на біду!”. Аж тепер буде їй... (робить пальцем рух попід шию)... капут!

ПРИСУД СМЕРТИ НА БІДУ

Входять чотири господарі, два молодші і два старші, з ціпами в руках. Входять один за одним і вставляються рядом на переді сцени, від найнижчого зправа до найвищого зліва (від глядачів).

ПЕРШИЙ (зліва): Що то буде, що то буде,
 Подумайте, чесні люди, гей!
 (Те „гей!” треба викрикнути).

ВСІ: Подумайте, чесні люди, гей!...

(І так завжди всі повторюють другий рядок того, що сказав один).

ПЕРШИЙ: Український селянине,
 Наша доля марно гине, гей!
 ДРУГИЙ: Так нас лихо всіх прибило,
 Що вже й жити нам не мило, гей!
 ТРЕТІЙ: Що посієш, то не вродить,
 А як вродить, град пошкодить, гей!
 ЧЕТВЕРТИЙ: Як не град, то повінь-злива —
 Ой, година нещаслива, гей!
 ПЕРШИЙ: А як вродить і зберемо,
 В гаразді не спожиємо, гей!
 ДРУГИЙ: Бо лиш привезеш додому,
 А вже давай цьому й тому, гей!
 ТРЕТІЙ: Вчора тільки позвонилось,
 А нині вже розкотилось, гей!

- ЧЕТВЕРТИЙ: Як повезеш продавати,
То хіба задармо дати, гей!
- ПЕРШИЙ: А як хочеш щось купити,
Кожний шкіру рад злупити, гей!
- ДРУГИЙ: Давно продав жита міру,
Вже мав на чоботи шкіру, гей!
- ТРЕТІЙ: А нині й міх продай братку,
І маєш лише на латку, гей!
- ЧЕТВЕРТИЙ: А тут діти підростають,
Тати віна їм не мають, гей!
- ТРЕТІЙ: Так селяни-українці,
З усіх боків рвуться кінці, гей!
- ПЕРШИЙ: А тут жінка в хаті плаче,
А біда довкола скаче, гей!
- ДРУГИЙ: Що нам, людоньки, робити,
Щоб нам далі не бідити, гей!
- ТРЕТІЙ: Треба взятися за руки,
Не терпіти тої муки, гей!
- (Кладуть ціпи на землю, беруться за руки).*
- ЧЕТВЕРТИЙ: Треба в одну лаву стати,
Разом біду з хати гнати, гей!
- ПЕРШИЙ: Не сваритись і не битись,
Але всім разом лучитись, гей!
- ДРУГИЙ: На партії не ділитись,
Єдності і згоди вчитись, гей!
- ТРЕТІЙ: До „Просвіти” записатись,
Всім разом освідомлятись, гей!
- ЧЕТВЕРТИЙ: Всіх налогів злих позбутись,
І до Бога навернутись, гей!
- ПЕРШИЙ: Щоб позбутись лиха-муки,
Не цуратися науки, гей!
- ДРУГИЙ: Книжку й часопис читати,
Тай усе на вус мотати, гей!
- ТРЕТІЙ: Ліпше діточок ховати,
Щоб з них користь була, брате, гей!
- ЧЕТВЕРТИЙ: Аж тоді гаразд прибуде,
Здивуються в світі люди, гей!
- ПЕРШИЙ: Інший вітер вже повіє,
Лихо нам ніщо не вдіє, гей!
- ДРУГИЙ: Станемо тоді на ноги
Лиш берім біду за роги, гей!
- ТРЕТІЙ: Надоїла нам до щерти,
Напишім їй присуд смерти, гей!
- (Хапають ціпи в руки).*
- ВСІ: Та як станем біду бити,
Та як станем молотити, гей!

То піде біда з торбами,
І буде гаразд між нами, гей!

(Тепер беруть ціпи на плечі, повертаються вправо і починають іти кроком довкола сцени та співати на нуту „Ми в луг підем всі з косами”).

Що нам, людоньки робити,
Порадьмось самі,
Щоб нам далі не бідити,
Жити в гаразді?

Станьмо разом в один ряд,
Біда вступиться назад!

Не сваритись і не битись,
Не йти на суди,
Українцям всім лучитись,
Бо ми всі брати!

Станьмо разом в один ряд,
Біда вступиться назад!

Не цуратися науки,
Господа молити,
Брати добру книжку в руки,
По новому жити!

Станьмо разом в один ряд,
Біда вступиться назад!

Час нам стати вже на ноги,
Всім урвавсь терпець,
Всі берім біду за роги,
Буде їй кінець!

Станьмо разом в один ряд,
Біда вступиться назад!

(Відспівавши, стають знов рядом серед сцени і всі разом кличуть)

Отакої, добрі люди!

Станьмо разом, гаразд буде!

(Кликнувши так, починають знов співати першу й останню строфу і сходять зі сцени на салю та співаючи обходять салю і вертаються на сцену й за сцену, докінчуючи співати аж за кулісами).

Заслона спадає.

ЗАПОВІДАЧ (входить по хвилині і вносить табличку, на якій виписані перша, друга і остання строфа пісні): *Любі гості, то була дуже важна пісня! То, так би сказати, перший параграф українського селянина! Мусимо собі його запам'ятати, мусимо всі уміти його співати, щоб знати, що робити, щоб не бідити! Прошу, заспіваємо! (Коли саля відспівала удачно першу й останню строфу, каже):*

*От, бачите, що і ми щось потрапимо, а не тільки вони...
А тепер чверть години перерви!*

Кінець першої частини.

ДРУГА ЧАСТИНА ВЕСЕЛОГО ВЕЧОРА

ЗАПОВІДАЧ: *Всі нарікають, що є зле, а колись було ліпше Про те, як було за князя Гороха, і що діяти, щоб ще колись так було, скажуть нам: Микола і Данило. Так вам гладко виложать, як з книжки... ну, бо будуть співати з книжки!*

Просимо, добродії!

ЯК ВОНО БУЛО ЗА КНЯЗЯ ГОРОХА

(Входять два старші господарі, з торбами на плечах, з книжечками в руках, — співають на нуту „Що ж я буду бідний діяв”).

МИКОЛА: *(співає, а радше тільки „тягне” грубезним голосом):*

Чи ти знаєш, мій Даниле,
Як то колись люди жили,
Ще за князя за Гороха,
Як біди не було й троха...

ДАНИЛО: *(тоненьким голосом, швидше):*

Знаю, знаю, мій Миколо,
Вже не буде так ніколи,
Ми вже мусим бідувати,
Давні часи споминати!

МИКОЛА: *(відкриває свою книжку):*

Тут у книзі все списали,
Які гаразди бували..!

ДАНИЛО *(і собі підхоплює з своєї книжки і далі вже все обидва співають з книжок):*

То історія цікава,
Яка колись була слава!

МИКОЛА: *Були плоти ще й з колами,*

Городжені ковбасами,

А згори печене сало

Само в горло залітало.

ДАНИЛО: *Ріки пили не з водою,*

Але з медом, із ситою,

А молока не водиці,
Брали люди із криниці!

МИКОЛА: Не орали, не сіяли,
А готове тільки жали,
Навіть вам не молотили,
А відразу вже місили...

ДАНИЛО: Ніхто не знав про податки,
Дорогове ні додатки,
Без паспортів люди жили,
За пса кари не платили.

МИКОЛА: Все на борг тоді давали,
І заплати не ждали,
Банк ніс позичку до хати,
Та ніхто не хотів брати.

ДАНИЛО: Поля ще не межували,
Хто хотів, тому давали,
Де хотів, там жав пшеницю,
Пік хліби і паляницю.

МИКОЛА: Не було тоді злодіїв,
Ані жадних лиходіїв,
Хоч дверей не замикали,
Що лишили, заставали.

ДАНИЛО: Не було егзекторів,
Адвокатів, протоколів, —
В згоді жили всі сусіди,
Не шукали собі біди.

МИКОЛА: Не ділились на партії,
Бо всі мали одні мрії,
Всі горнулись до громади,
Жадної не було зради.

ДАНИЛО: Всі вийти були порядні
І всі чесні були радні,
Все громаді лиш служили,
Тому люди їх любили.

МИКОЛА: Всюди щастя панувало,
І віками так бувало —
Аж нечайно світ змінився —

ДАНИЛО *(не співає, лиш говорить голосно)*:
Як хрунь перший народився!...

МИКОЛА: Через хрунече насіння
Зіпсувалось покоління,
І пішла по світі зрада,
Потерпіла вся громада.

ДАНИЛО: Колись було мирно-тихо,
Нині встало всяке лихо,

- Брат повстав на свого брата,
Син не знає мами й тата.
- МИКОЛА: Землю дрібно поділили,
Тяжко її образили,
Треба гірко працювати,
Щоб той чорний хлібець мати.
- ДАНИЛО: Посварились, поріжнились,
На партії поділились,
Той на ліво, той на право,
Юда юдить всіх лукаво!
- МИКОЛА: Як так далі гірко буде,
То на пси зійдемо, люди, —
Котрі нині ще газдами,
Завтра підуть із торбами.
- ДАНИЛО: Що ж робити нам, Миколо,
Щоб було добро навколо,
Так, як за царя Гороха,
Як біди не було й троха?
- МИКОЛА: Що ж робити нам, Даниле,
Щоб ми по давньому жили, —
Так, як за князя Гороха,
Як біди не було й троха!?
- ОБИДВА: Треба хрунів пізнавати
І від себе буком гнати,
Всім нам по братерськи жити,
Свої сили зєдинити!
- (Кланяються і відходять, мугикаючи далі ту мельодію).*

ЗАПОВІДАЧ: Як бачите, все лихо пішло через хрунів. Через хрунів і через тих, що рятунку в комуні шукають! Щось про комуно почуєте зараз у сценці „Циганська наука!”

ЦИГАНСЬКА НАУКА

Сценка в одній дії.

О с о б и:

МИХАЙЛО, господар 40 літ.

ОНУФРІЙ, його сусід і товариш.

ЮРКО, синок Онуфрія, 8 літ.

ОЛЕНА, стара жінка, тета Онуфрія.

ЦИГАНКА, стара.

МАРИНА, сваха Олени, крива на праву ногу.

Діється на дорозі з краю села. Збоку росте грубе дерево.

МИХАЙЛО: (входить і підспівує собі на нуту „І шумить і гуде”)

Кому-на, кому-ні,
Мені на! Тобі ні!

(2) У комуну тільки вірять
Легкодухи і дурні!

Нині так: цей бідак,
Другі менші бідаки...

(2) А якби прийшла комуна, —
То всі булиб жебраки!

(До глядачів): От, дотепної пісні навчився я нині в читальні. Варто б заспівати її Онуфрієві. (По хвилині) Ви не бачили де мого сусіда Онуфрія? Не знаєте Онуфрія? То шкода! Це мій сусід. Приходить він раз до мене і каже: „Знаєш, Михайле, що? Мені здається, що таки ліпше нам було б, якби була комуна! Зі мною — каже Онуфрій — говорив один жидок з Коломиї і розказав мені, як там, на Україні, людям добре живеться. І намовляв мене записатися до їх партії і притягати других. А я не знаю, що робити”. Таке мені оповідає мій Онуфрій, а я його питаю: „Онуфрію, а віруєш ти в Бога?” „Певно, що вірую!” каже Онуфрій. „Ну, як віруєш, то не ображай Бога і не думай такого пустого... Бо жид правду казав, що на Україні всі рівні, але не договорив до кінця... Бо там усі рівні, — бо всі жебраки. Лише москалі там панують...” І почав я його переконувати, що не в комуні нам, українцям, рятунок. Але здається мені, що ще не цілком я його переконав. А тут якраз трапляється добрий приклад, щоб йому показати, як він і ми всі вийшлиби на комуні. А, ось іде Онуфрій! Ходи сюди, ходи, скоро, зараз тобі щось покажу...

ОНУФРІЙ (молодий господар, веде малого синка за руку)
Що покажеш мені, Михайле?

МИХАЙЛО: Ось зараз покажу тобі приклад, як зроблять з тобою ти, що намовляють тебе вступити до комуні.

ОНУФРІЙ: Як покажеш? Що покажеш?

МИХАЙЛО: Чекай, чекай, зараз побачиш! Дивися, хто там іде?

ОНУФРІЙ: (дивиться у той бік) Та хто ж би? То моя стара тета!

МИХАЙЛО: А хто йде з нею?

ОНУФРІЙ: Та чекай, то йде якась циганка! Ага, вже догадуєся! То моя тета все хорує на середину. Все її щось попід ребра коле. Вже ми її посилали до доктора, та вона не слухає, каже, що їй лише циганка хоробу замовити може. І ждала вона на циганів, аж діждалася. Вчора прийшли до нас у село. То певно тета веде ту циганку, щоб їй кольки замовила.

МИХАЙЛО: Так, твоя правда, бо я вже підслухав, про що вони балакають. Та ми їм не перешкоджуймо. Сховаймося отут за це дерево і дивімся, що далі буде... (*Ховаються, надходить тета Олена і циганка*).

ОЛЕНА: (*плаксивим голосом*) То знаєте так мене ті кольки все беруть, що гину! (*Ловиться за підгруддя*) Ой, ой! Якраз зловили мене в ту хвилину! Ой, не дійду додому! Може б ви тут замовили?

ЦИГАНКА: (*хитро, оглядаючись, чи хто не йде*) Та можу і тут, але чи ви маєте срібний гріш при собі?

ОЛЕНА: Та я маю одну срібну десятку і одну пятаку. Взяла тепер з молочарні, що молоко цілий місяць носила. (*виймає з пазухи хустину, розв'язує і показує гроші*) Ось, бачите...

ЦИГАНКА: Тримайте, тримайте на поготові, я зараз поможу. Добре, що тут нікого нема. От, ставайте отут коло того дерева. (*Стають коло того дерева, де сховалися Михайло і Онуфрій з хлопцем*) Покажіть руку... Так.. То вам наслали хворобу. Десь зі сходу... Якась жінка...

ОЛЕНА: Є, є такі, мої вороги, бодай їм добра не було! А не видно там, яка?

ЦИГАНКА: Зараз, зараз... Низька... не дуже низька, висока... не дуже висока.. Чорна... не дуже чорна... білява... не дуже білява... Так у вашім віку або старша... або молодша...

ОЛЕНА: Ой, то певно моя свашка Марина... Та потрапить! А чи не видно там, чи крива на ногу?

ЦИГАНКА: Так, то крива на ногу! На ліву...

ОЛЕНА: Ні, на праву...

ЦИГАНКА: Ага, ага, на праву, тут так показує!

ОЛЕНА: Ой, як ви добре вгадуєте! То чуд! Ану, ану, що далі?

ЦИГАНКА: Та що далі! Наслала вам хворобу і вже. А я її замовлю. Дивіться тепер онтуди... (*показує рукою на небо*).

ОЛЕНА (*задирає голову вгору*): Господи, Господи, які то нині свахи і сусідки...

ЦИГАНКА: Зі сходу прийшло, до Олени зайшло, аби не було, як не було. Крива наслала, крива додала, аби Олена мала. Кривій віддамо і ще додамо, аби собі тримала...

ОЛЕНА (*зітхає*): Ой, як вона красно замовляє!

ЦИГАНКА: А тепер давайте скоро ті срібні гроші і хустинку! (*Олена дає циганці в руки гроші і хустину, і циганка відвертається від Олени до глядачів, розвиває гроші, робить над ними ріжні рухи руками, присідає то встає, аж лягає на землю і знов схоплюється й говорить скоро*) Зі сходу прийшло, до Олени зайшло, крива наслала, ми їй віддамо... (*Скоро виймає з пазухи кавалок паперу і кілька круглих камінців, завиває Оленіні гроші в папір і ховає собі в пазуху, а в хустину зав'язує*

камінці). На-те ваші гроші в хустині назад, ховайте в пазуху, притискайте міцно там, де вас коле, ідіть скоро додому, не обзивайтеся до нікого аж до півночі і хустини з пазухи не рушайте, а до ранку хвороба від вас піде і до кривої зайде...

ОЛЕНА: Ну, а я вам хотіла курочку дати, ходіть до мене...

ЦИГАНКА: Ні, ні, не треба, то марниця, я колись прийду, бо тепер я маю в друге село бігти, просили мене... Ідіть додому і робіть так, як я вам кажу... (Циганка відходить, звідки надійшла і ще говорить здалека): Памятайте, до нікого не заговоріть слова, хиба самі до себе, і то як ніхто не чує!...

ОЛЕНА (за нею): То дай вам Боже здоровля... Я вам того не забуду... (До глядачів): От, і кажуть, що цигани злі люди. Як вона гарно все вгадала! І навіть заплати не хоче! (Хоче йти додому, зза дерева вискакує Михайло, за ним Онуфрій і хлопець).

МИХАЙЛО: Слава Богу, нанашко! А вже вам полегчало?

ОЛЕНА (дуже здивувалася, і мимохіть заговорила) Свят!... (Ударилася по губах, на знак, що не сміє говорити, і замовкла та далі показує все тільки на „міги“).

ОНУФРІЙ: Що вам, тіточко, ви оніміли?

ОЛЕНА: (заперечує головою, що не оніміла, і показує на циганку і на свої уста, що ніби не сміє говорити).

ОНУФРІЙ: Що? Ага, циганка заборонила говорити!

ОЛЕНА: (Потакує головою).

МИХАЙЛО: А вже вам полегчало? — питаю!

ОЛЕНА: (Потакує головою і показує на груди і плечі, що ніби полегчало).

МИХАЙЛО: Вірю, вірю що полегчало, бо що камінець, то не срібло... Ану подивіться в пазуху...

ОЛЕНА: (Здивована, подає знаки, що не має чого дивитися в пазуху).

ОНУФРІЙ: І я раджу вам, тето, подивіться в пазуху і то скоро, поки ще видно ту циганку на закруті...

ОЛЕНА: (Перечить головою, що не подивиться і показує на „міги“, що циганка заборонила рушати хустку в пазусі аж до півночі).

МИХАЙЛО (до Онуфрія): Онуфрію, я тобі раджу, подивися сам, як тета не хоче, бо шкода буде...

ОНУФРІЙ (хоче силоміць виймати теті хустину з пазухи): Покажіть, тето, що там є в хустині... Покажіть...

ОЛЕНА: (Кричить і мугикає мов німа та затискає пазуху і хоче втікати, але Онуфрій таки вихоплює хустину і розв'язує).

ОНУФРІЙ: На, маєте! Тут нема ваших грошей, тільки камінці! Дивіться!

МИХАЙЛО: То циганка забрала вам гроші! Може аж тепер промовите?

ОЛЕНА (кричить): Ратуйте! Ратуйте! Вкрала! Вкрала! Ловіть!

МИХАЙЛО і ОНУФРІЙ (біжать за циганкою): Ловіть! Ловіть!

ЮРКО: Ми бачили, тітусю, як циганка ховала ваші гроші в свою пазуху, а вам дала в хустину камінь, але Михайло казав мені мовчати. „Навчимо тету розуму” — казав він...

ОЛЕНА (кричить): Ой, ой, ой! Ловіть! О, там іде та крива Марина, що наслала хоробу! А може то не вона наслала? (кричить) Маринко, Маринко, сусідко!... Ловіть ту циганку, ловіть!

ХЛОПЧИНА: Зловили, зловили! Крива Марина заступила їй дорогу! Ведуть сюди. (по хвилині). Ні, циганка виймає щось там з пазухи. О! Дає щось татові в руки, певно ваші гроші. Михайло щось кричить на циганку, грозить їй, вона втікає, о, вже втікла...

МИХАЙЛО (вертається з Онуфрієм, за ними крива Марина): Ну, маєте Олено, щастя! А то було б усе молоко за цілий місяць пропало!

ОНУФРІЙ (дає Олені гроші): Маєте тут, тето, свої гроші і йдіть додому. Аж тепер не будете циганам вірити.

ОЛЕНА: Та де ж я сподівалася! Так гарно говорила, і все вгадувала...

МИХАЙЛО: Та що вгадувала? Та ви їй самі підповідали, що така і така, крива на праву ногу. Ви певно думали на Марину...

МАРИНА: Що думали? Що я крива? Та де я крива? Дивіться, як іду просто! (Іде і налягає на ногу.)

ОНУФРІЙ: Та просто чи не просто, що кого обходить! Але тут казали, що ви на Олену хоробу наслали! А якби не ви, то ми і циганки не були б так легко зловили... Ви їй дорогу заступили і почали кричати... Подякуйте, тето, Марині..

ОЛЕНА: Дякую вам, Маринко, і простіть, що я таке на вас думала... От, не знаєте, який то чоловік у хоробі дурний? У все вірить, коби лиш допомгло... Ну, слава Богу, що на тім скінчилося. Дякую вам і будьте здорові! (Пішла з Мариною.)

ОНУФРІЙ: Ну, але ти, Михайле, мав мені з того якийсь приклад дати...

МИХАЙЛО: Ага! Приклад удався дуже гарно... Послухай! Так, як твоя тета Олена зайшла собі з циганкою, так ти готов собі зайти з тими комуністами. Тета хора і ти хорий. Бо невдоволення і біда то так як хороба. І як тета сказала, що в хоробі чоловік дурний та й у все вірить, так і ти готов повірити тим юдам, що комуна принесе тобі рятунок... І ти дозволиш їм, щоб вони тобі „замовили” хоробу, щоб вони ніби рятували тебе. А вони тебе так порятовують, що хороби не втрапиш, але втрапиш усе те, що маєш... Втрапиш честь і чисте сумління. Розумієш?

ОНУФРІЙ: Та ніби розумію...

МИХАЙЛО: Ну, добре, що ще говориш. Видно, що ті цигани ще тебе не заворожили так, як твою тету перед хвилиною.

ОНУФРІЙ (дає Михайлові руку): Маєш мою руку! Як мені оця дитина і другі діти милі, не піду я вже до них, щоб вони мені мої кольки „замовляли"... Уже я добре зрозумів, що не там наш рятунок.

МИХАЙЛО: Вірю тобі. Ну слава Богу, що і цигани раз на щось нам придалися.

ХЛОПЧИНА: О, я також циганам би не вірив!

МИХАЙЛО: Добре маєш, хлопче! Як не будеш їм вірити, то тобі певно колись краще буде жити, як нам нині. А знаєш ти, Онуфрію, нову пісню про комуну? Чекай, заспіваємо! Слухай (вперед говорить першу строфку, потім усі три співають):

ВСІ ТРИ: Кому-на, кому-ні, —

Мені на! Тобі ні!

(2) У комуну тільки вірять

Легкодухи і дурні!

(Тепер Михайло говорить другу строфку і знов співають):

Нині так: цей бідак,

Другі менші бідаки, —

(2) А якби прийшла комунa,

То всі були б жебраки!

(Виходять.)

ЗАСЛОНА СПАДАЄ.

(Перед заслону виходить заповідач і виносить таблицю з пісню та починає співати і диригує, щоб усі гості співали. Вправляє і повторює, доки ціла саля не відспіває цілком добре. Тоді дякує і ховається за заслону.)

ЗАПОВІДАЧ (виразно і поволі): „Хто чого не має!" Гм.. Може ліпше було б запитати, хто нині що має... Але почуємо, що нам скаже Івась Гладенький... Прошу...

ХТО ЧОГО НЕ МАЄ...

(Виголосити звичайно або підспівувати на нуту „Як з Бережан до кадри"...)

А хто чого не має, — і що кому бракує,

Над тим нехай з вас кожний гарненько поміркує...

Що швець усіх вбуває, сказати це не соромно, —

Та часто і шевцеві з чоботів пальці видно.

Кравець для всіх нас шиє новеньку одежину, —
Та сам часом обдертий, що видно в нього спину...

Мій стрий, що вже від давна звик пасічникувати,
Учора аж до міста йшов меду купувати.

І дроворуб, що тільки із ліса мусить жити,
Часом сам дров не має, у хаті затопити!

Наш касієр, що нині тут продавав білети,
Шукає ось за грішми і все питає: „Де ти?”

Мене тепер просили і я вам тут співаю, —
Та чуєте самі ви, що голосу не маю...

(Виразно, дуже поволі.)

Пастух пасе череду — й не має він худоби...
А нам все бракне хліба, бо ми є — хлібороби!...

ЗАПОВІДАЧ: „Скарга до Союзу Народів”! Я признаюся вам, що дуже боюся за цей кавалок. Бо що до Союзу Народів вносили скаргу різні люди й народи, то знаю... Вносили українці, вносили литовці, грузини, вірмени, негус, — але щоб до Союзу Народів писала корова, того я ще не чув. А тут якраз прийшов Панька Лесєвого кінь і Марини Горішної корова. На силу пхаються на сцену і хочуть щось говорити. Мусимо їх пустити, бо можуть нам сцену рознести. (Звертається до куліси.) На, биню, на, на, на!...

СКАРГА ДО СОЮЗУ НАРОДІВ

(На сцену входять два актори ухарактеризовані як кінь і корова. Марні, худі, самі кости, ідуть і спотикаються.)

КІНЬ (пробує іржати, та не може):

Ой, вже іржати я не маю сили,
Хоч були сили, та позички зіли!
Зіли ті кепські ямисті дороги,
Що на них завжди я ламаю ноги,
І ті діраві поломані мости,
Що від них в мені вже тріщать всі кости.
Ой, бачу, бачу, що смерть уже близько...

(До корови):

А ти що скажеш, старе коровисько?...

КОРОВА (захриплим голосом):

Му! Му! Му!... Не така я, коню, старенька,
Недавно ще була гарна й молоденька!

Біда мене, коню, скоро постаріла, —
 Чи раз недопила, чи раз недоїла...
 Му... Му... (Зачинає плакати.)

КІНЬ: Ой, бачу, корово, щось тебе пече, —
 Вода тобі мабуть із очей тече!
 Фе, Ласю, встидайся, сорому не маєш,
 З розпуки вже людські звичаї приймаєш...

КОРОВА: Сам кажеш: „З розпуки!”... Ох, як спогадаю,
 Як я колись жила — а де, то не знаю —
 То щось мене стисне так коло жвача,
 Що сили вже трачу і жду вже кінця...
 Послухай лиш, коню, тому з десять років
 Була я телятком...

КІНЬ (перериває нетерпляче):
 Ах, це ми вже чули!
 Згадала корова, як телятем була!
 Ти краще послухай, як я колись жив!
 Колись при кінноті три роки служив, —
 Сідло мав я гарне, притятий мав хвіст,
 Зачесану гриву, а що був за ріст!
 А як годували, а як доглядали,
 Нераз до рапорту за мене ставляли.
 Як я ослаб трохи й задихавсь, тоді
 Продали конину одному газді.
 А той вже на старість на мене все злий,
 Нераз не дасть їсти, робить день цілий —
 І мов би навмисне жене на ті ями,
 Поломані мости — і бе до безтями...
 Та я йому, сестро, на злість задру ноги,
 Й за мене не візьме навіть... запомоги...

КОРОВА: Е, що тобі, коню! От, тягнеш той віз
 І дбаєш, додому щоб якось заліз.
 Але мені горе! Дивись, яка я!
 Брудна і в болоті, вибач, мов свиня.
 У мокрім лежу я і стухле все їм,
 Діравий ізверху й без вікон мій дім, —
 Вже дишаю ледве, а як трохи ляжу,
 То ще своїм сестрам і слова не скажу,
 А тут уже наша господиня йде,
 Таку деревляну коновку несе —
 Тягне пів години мене за дійки —
 Хоч і так мене вже все колять кольки.
 Молока не маю, то мене клене
 І спати на мокро без паші жене
 Й кричить, що усьому тому відьма винна...

КІНЬ: А ти їй сказати на розум повинна...

КОРОВА: На розум їй — кажеш? Та що говорити,
Коли вона вміє мене лиш доїти,
Але доглядати то нема кому,
Дивись, яка чиста ходжу на ганьбу!

КІНЬ: Що ж би нам робити?... Чи вже погибати?

КОРОВА (починає журливо співати на нуту „Зеленая рута, жовтий квіт"...):

Бідний і нещасний ввесь мій рід,
Ой, який гіренький всім нам світ!
Вдарити не можу вже рогом,
Сил нема махати вже хвостом...

КІНЬ (так само):

Ой, який голоден з мене кінь,
Як буде так далі, то амінь!
Де моя вся сила, де краса, —
Вже пять літ не бачив я вівса!

ОБИДВОЄ: Тільки шкіра й кости вже на нас,
Люди, милосердя мати час!

КІНЬ: Як так буде далі, то ну, ну...

КОРОВА: Згинемо напевно — му — му — му...

(Далі знов говорять.)

КОРОВА: Я радила б, коню, нам застрайкувати...

(По хвилі.)

А може б нам скаргу до суду подати...

КІНЬ: Дурниці говориш! Щоб страйк розпочати,
То треба всім разом себе згуртувати:
Щоб застрайкували всі коні й корови —
Інакше про успіх не буде і мови...
Не схочу робити, газда може вбити —
І другого купить, ним буде гонити...
А як ти не схочеш молока їм дати,
То не дадуть січки — і будеш здихати —
І другу корову прикуплять до хати!
А вже що до суду — теж даремний труд:
У нас нема суду, є лиш людський суд —
Яж від людей знаю приповість таку:
„Чи видовбе очі їжак їжаку?...”.
Автім — в суді треба й адвоката мати,
Та й із адвокатом можна річ програти —
А хоч би і виграв — то тоді, дай віру,
Твій власний адвокат зідре з тебе шкіру!

КОРОВА: То знаєш, що, коню? Я десь то чувала —

Дитина сусідська за плотом читала —

(Бо мій господарик не любить газет)

Що десь там далеко — але то секрет —

Є Союз Народів, що всі йдуть до нього,
Кому тільки кривда, чи там щось такого...

КІНЬ (починає сміятися, регочеться чимраз голосніше, аж сідає, потім лягає, ще сміється, але вже щораз тихіше, раптом замовкає і лежить неповоротно).

КОРОВА (дивиться здивована):

Що коневі сталось? А я і не знала,
Щоб колись конина отак реготала...
Згинув бідачисько, ото мені лихо...
Чи не краще було сидіти з тим тихо?
Ну, та вже пропало! Та справи не лишу,
До того Союзу Народів напишу,
І за рецепісом надам ще на пошту,
Щоб на похорони прислав свої кошти, —
Бо кінь той напевно — на січку клянусь —
Загинув так марне через той Союз...

(Виходить, ступаючи ледви нога за ногою і чути, як за сценою паде.)

ЗАПОВІДАЧ (входить і сумно хитає головою):

От, і до Союзу уже написала...
І за рецепісом на пошту подала...
Як вийшла за сцену, спіткнулась і впала.

(Подратовано):

Цікаво, хто буде її виносити!

(Побачив здохлого коня.)

А, тут ще й коняка! І що тут робити?

(До глядачів):

Не знаєте, люди, чия це худоба?
Замість веселости зробилась жалоба!
А все через тее, що глуздів не мали,
На Союз Народів надії плекали...
Ось і нам научка — щоб ми розум мали,
Помочі чужої ніколи не ждали, —
Бо найліпша поміч — це всім треба знати —
То в єдності жити і свій розум мати!
Хто його не має, хай тут набереться:
З помочі чужої навіть кінь сміється —
І то так регоче, що серед дороги
Лягає на віки й задирає ноги...

(Поважно.)

Та жарт жартом люди, все свій кінець має, —
Хто тую худобу тепер поховає?
Вже знаю! Хто нині не буде сміятись,
Той вже по виставі мусить тим зайнятись!
Але на будуче то прошу вже всіх,

Тварин не пускайте на сцену на сміх!
Вже краще про тую худобу подбайте...

(Кінь раптом прокинувся і встав.)

Ой, люди, рятуйте! Що сталося? Спасайте!

КІНЬ: Не бійтесь, паничу, я вже не мертвий,
Я встав здоровіський, цілий і живий!
Бо ви так почали гарно говорити,
Що я пробудився і ще хочу жити!
Буду всю худобу до купи скликати —
Буду я всіх коней організувати,
Й корови теж можуть до нас приставати, —
Щоб разом нам права свого доходити,
Таким господарям, як мій, не служити!
Хто так коня гнобить, той не є мій друг:
Хай сам запряжеться, хай сам тягне плуг.
Котраж так ґаздиня робить, як моя...
Ну, далі самі вже скажіть до кінця...

(Ірже весело і втікає, тимчасом схоплюється й корова, обидвоє ще раз оббігають сцену і вибігають.)

ЗАПОВІДАЧ *(здвигає плечима, а потім із подивом потакує головою):*

До того не можу нічого додати...

Хиба — що той розум варто і нам мати!

(Заслона скоро паде.)

ЗАПОВІДАЧ: А тепер Максим і Клим — два сміхованці, по раз другий!

МАКСИМ І КЛИМ — ДВА СМІХОВАНЦІ — ПО РАЗ ДРУГИЙ!

(Максим у баранячій шапці, Клим підв'язаний, з палицею в руці.)

КЛИМ *(входить, стогнучи, болять його зуби):* Ой, ой, ой...

МАКСИМ: А тобі, що Климе? Ти цілий спух!

КЛИМ: Та бачиш же, що! Зуби розболіли як скажені.
І в роті боляк зробився! Я не витримаю!

МАКСИМ: Ну, ну, витримаєш! Я це витримую цілком легко.
Навіть того не чую... Тільки все думаю, що могло б бути ще гірше.

КЛИМ: Ти навіть не чуєш, як болять зуби? І кажеш, що ще могло б бути гірше?...

МАКСИМ: Не чую, бо то прецінь тебе, а не мене болять зуби... А могло б бути ще гірше, якби так мене заболіли... *(Клим*

сумно хитає головою.) А зрештою, чи я певний, що тебе болять зуби?... Тобі, Климе, вже таки годі вірити. В тебе що слово то неправда. Ти мені вчора казав, що маєш лише одного брата...

КЛИМ: Ну, так, одного...

МАКСИМ (перекривлює): „Ну, так, одного”, але твоя сестра завжди говорить, що має двох братів... І кому тут вірити?

КЛИМ (задумався): Ага, ага! То справді якась чудасія... Ну, я полічу дома і скажу тобі завтра докладніше. Але знаєш, Максимцю, я тепер чогось не можу спати ночами. Маю неспокійні сни. Може то через той боляк у роті. Наприклад, тої ночі снилося мені, що стою перед якоюсь страшною машкарою, ніби перед чортом, ніби перед малпою... і чомусь я думав тоді про тебе...

МАКСИМ: Ну-ну, не крути! То не снилося тобі, тільки попросту ти стояв перед дзеркалом і дивився сам на себе.

КЛИМ: Но, но, то не дуже дотепне. Але ти скажи мені, що має спільне Україна з кісткою?...

МАКСИМ: Овва, це мені загадка! Та ж за Україну так усі споконвіку билися, як пси за кістку!

КЛИМ: І це правда, але я щось інше думав! Слухай! Україна стане большевикам кісткою в горлі...

МАКСИМ: Дай Боже! (по хвилині) А знаєш, що в Недопитові відправили крамаря з коопераиви?

КЛИМ: Ов! Через що?

МАКСИМ: Бо не було згоди.

КЛИМ: Як це — не було згоди? Не могли погодитися за платню?

МАКСИМ: Та ні, каса не могла погодитися з проданим товаром... Товару продав багато, а грошей було мало... (Нагло.) Вважай, вважай, Климцю, бо впало п'ять злотих!

КЛИМ (оглядається, хоче шукати): Де? Що?

МАКСИМ: У фабриці грошей, Климцю! Там що секунда паде одна п'ятизлотівка.

КЛИМ: Ну, це було добре! Але мені не до сміху нині...

МАКСИМ: Що сталося? Через зуби?

КЛИМ: Ні, але мій батько впав нині рано з високої драбини!

МАКСИМ: Що ти кажеш? Певно покалічився бідачесько?

КЛИМ: Нічого подібного! Навіть не вдарився...

МАКСИМ: То хіба чудо!

КЛИМ: Так, бо впав з останнього щеля.

МАКСИМ: О, ти стаєш щораз дотепніший... Але коли ти такий мудрий, то заложися зо мною, що вгадаєш тепер одну загадку...

КЛИМ: Добре! Приймаю заклад!

МАКСИМ: Скажи, будь ласка, яка різниця між хрунем і свинячим ухом!

КЛИМ (думає): Не знаю, — на, маєш золотого і кажи, бо я дуже цікавий...

МАКСИМ: Я також не знаю, але це ти зо мною заложився і програв...

КЛИМ: О, цей вечір починає мене коштувати, а боляк докучає, страх!... — А скажи мені, Максимцю, що було б, якби ти став на голову? Кров наплила б до неї, правда?

МАКСИМ: Очевидно, що наплила б!

КЛИМ: Ага! А тепер даш мені золотого, коли не відповіш на одно питання?...

МАКСИМ: Дам!

КЛИМ: А чому не напливає кров тобі до ніг, хоча ти стоїш на ногах раз-у-раз...

МАКСИМ: Бачиш, я того не знаю...

КЛИМ: О, то стид! Тобі варто це знати. Давай того мого золотого, то тобі скажу. (Максим віддає золотого.) Отже тому кров не напливає тобі до ніг, що вони не є такі порожні, як твоя голова...

МАКСИМ: О, Климцю, буде помста... Занадто ти мені до-солюєш! А знаєш, я бачив нині такого чоловіка, що хоч йому вже п'ядесят літ, то ще ніраз у своїм житті не чув слова „хрунь“!

КЛИМ: Це не може бути!

МАКСИМ: Ні, Климцю, це свята правда, бо той чоловік глухий від самого народження...

КЛИМ: А ти знаєш, що я від малої дитини ще не випив одної крапельки нічого?

МАКСИМ: Що ти кажеш? Навіть молока ані води?

КЛИМ: Навіть молока ані води!

МАКСИМ: Ну, це вже чиста неправда!

КЛИМ: Ні, це чиста правда, бо я навіть у пеленках пив завжди більше, як одну крапельку... Ха-ха-ха! А що, Максимцю, га? Ха-ха-ха! Ха-ха-ха! (Нагло скрикує.) Ой! Ой!

МАКСИМ: Що тобі?

КЛИМ: Боляк тріс! Боляк тріс! І вже легче.

МАКСИМ: Бачиш, то від сміху! Ти маєш нині щастя! І перехитрюєш мене, і боляка позбувся. Але зате нині в мене злий день. Хіба ще запитаю тебе, яка курка мудріша: біла чи чорна?

КЛИМ: Ну, це дурниця, Максиме, може знаєш щось тяжче... Та ж певно, що чорна мудріша...

МАКСИМ: Чому?

КЛИМ: Бо чорна вміє зносити білі яйця, а біла не потрапить знести чорного яйця... Але ти, небоже, відповідж мені тепер на таке: На читальнянім фестині сидить п'ятеро люда і грає. Коли сіли грати, мав кожний з них по золотому. А коли скінчили грати, мав кожний з них по п'ять злотих. Як це сталося?

МАКСИМ: Це не сталося, бо це неможливе. Раз, що на читальняному фестині не вільно грати в карти. А подруге, прецінь мусів котрийсь програти....

КЛИМ: Ні, це цілком можливе. Бо вони не грали в карти, тільки це були музиканти. Прийшовши, мали по золотому, а потім дістали по чотири і мали по п'ять...

МАКСИМ (*обрушився*): Що є зо мною, що я даю собі так натягати! Чекай, небоже! Ти знаєш мого молодшого брата Дмитра?

КЛИМ: Знаю, він гарний хлопець, буде мати з чотирнацять літ, але вже мудріший від свого старшого брата...

МАКСИМ: Ну, жарти на-бік... А знаєш, що він дуже нещасний хлопчина? За тих чотирнацять років він уже п'ять років пролежав у ліжку.

КЛИМ: Ов, шкода... Чи він такий хоровитий?

МАКСИМ: Ні, здоровий, як риба, але він спить вісім годин на добу і за тих чотирнацять років переспав уже п'ять років...

КЛИМ: Ну, це тобі вдалося, — але ти мені...

МАКСИМ (*перебиває*): Скажи мені, що це таке: Йде з Коломиї до Косова але не рушається з місця?

КЛИМ (*здвигає плечима*).

МАКСИМ: Гостинець, Климцю! А ще тобі скажу, що я довідався: що оглядач у Видриміхах не має свого волосся на голові, тільки носить перуку. Я не розумію, як чоловік може носити волосся з іншого чоловіка, що може вже і вмер...

КЛИМ: А ти, Максимцю, яку маєш шапку?

МАКСИМ: Та баранячу!

КЛИМ: А бачиш... І ти дивуєшся, як чоловік може носити волосся з іншого чоловіка, коли ти носиш вовну з іншого барана...

МАКСИМ (*кривиться*): Ні... знаєш... я щось слабкий... Може б ми краще щось заспівали...

КЛИМ: Ну, добре, заспіваймо, але як ти будеш співати, то я затикаю вуха...

МАКСИМ: Чому? Чи я аж так погано співаю?

КЛИМ: Ні, але мені дуже жаль!

МАКСИМ: Не розумію, чого тобі жаль.

КЛИМ: Кози...

МАКСИМ: Якої кози? Що ти балакаєш?

КЛИМ: Та бо я раз бачив, як топилася вдови Маланки коза і так мекекала жалісно, що я аж плакав. А твій голос нагадує мені ту козу.

МАКСИМ: Ну, ну, не будь такий дотепний! Зате і я буду затикати вуха, коли ти заспіваєш! Ну! Співаймо. Зачинай ти...

КЛИМ: Але про що будемо співати?

МАКСИМ: Про що? Може заспівати про ту нову моду, що приймається нині по селах...

КЛИМ: Добре! Співаймо! Зачинай! (Затикає вуха.)

МАКСИМ (на нуту „Бодай ся когут знудив”):

Дізнайтесь, добрі люди, дізнайсь, громадо мила,

Що та проклята мода з людей нам поробила!

КЛИМ (коли Клим співає, то Максим затикає вуха — і так далі, на переміну, — а коли співають разом, то не затикають вух):

Колись була Маруся, мов те біленьке гуся,

Личенько умивала і коси заплітала...

ОБИДВА:

А нині забуває, волосся обтинає,

На личко лле парфуми, мукою обсипає...

КЛИМ:

Колись то одягала вишивану сорочку,

На голову вязала квітчасту хустиночку.

МАКСИМ:

А нині вже на себе бере тандиту-блюзу,

На голову, мов кукла, вдягає ту капuzu.

ОБИДВА:

Червона спідничина, на ноги чоботята,

Ой, гарні колись були усі сільські дівчата!

КЛИМ:

А нині давній звичай забули вже до решти!

Панчохи натягають, беруть в болото мешти!

МАКСИМ:

Та й наші кавалери вже знають ті химери,

Уже краватку вяжуть і вуса шміром мажуть...

ОБИДВА:

Колись була свитина, була капелюшина.

І чобітки на ноги, ішов селом хлопчина.

МАКСИМ:

А нині пумпи й „гози” тай „анцуг” натягає,

Іде селом як чудо і носа задирає!

КЛИМ:

Колись самі все ткали і шили й вишивали,

Тому багатші були і всі здоровля мали!

ОБИДВА:

А нині все, що мають, вже тягнуть із комори,

Несуть жидам до міста за ті міські „убйори”.

МАКСИМ:

Хоч в голові їм пусто, і в череві порожно,

Коби лише убраться, то вже пани вельможні...

КЛИМ:

Таке то накоїла та мода, добрі люди,

Як так піде ще далі, не знаю, що то буде.

ОБИДВА:

Як все будемо з хати на ті штани носити,
То прийде час, що будем і без штанів ходити!

КЛИМ:

Як не будем боротись із тим поганим ділом,
То прийде час, що будем світити грішним тілом!

МАКСИМ:

Тому, мами, вважайте і ви, тати, міркуйте,
Своїх дітей по людськи вбирайте ви і взуйте!

ОБИДВА:

Як ви колись ходили і вам було в тім красно,
Нехай так діти ходять, подбайте всі завчасно!

КЛИМ:

Бо доки тая мода буде в нас панувати,
То нужда і хвороба все приступ буде мати...

МАКСИМ:

А як ту моду скоро з сіл наших проженемо,
То всій біді і скруті ми тії роги втремо!

(Коли скінчили співати, виходять. Клим іде перший, по дорозі навмисне спотикається і паде, а Максим на нього.)

МАКСИМ *(стаючи)*: Ну, дивіться, він і вийти порядно не вміє! О, ти не міг би бути еґзекутором!

КЛИМ *(ще на землі)*: А то чому?

МАКСИМ: Бо ти спотикаєшся. Памятаєш того еґзекутора, що ходив тут по селах — аж раптом перестав. Кажуть люди, що його віддалили зі служби, бо він щось там з грішми „спотикнувся”...

КЛИМ *(встаючи)*: Ну, я ніколи не спотикаюся, але тут я не винен, що сцена нерівна...

МАКСИМ: То не сцена нерівна, тільки твої ноги нерівні! Як би їх так дати до столяра... *(Не договорює і знов паде, бо Клим знов спіткнувся.)*

ЗАПОВІДАЧ: Ну, тепер щось таке буде, що мене страх збирає!...

БЕРІМ БІДУ ЗА РОГИ!

Гуртове закінчення Вечора.

Заслона йде вгору. — Серед сцени стоїть незвичайно погана БІДА, що скидається на жида, цигана і чорта. — Має довгі пейси, кривий ніс, лице чорне, голова в чорнім капелюсі або в шабасівці, на верха хустка, крізь хустку стирчать роги. Одягнена в чорну спідницю, зпід якої видно довгі штани, боса, ноги і руки чорні. В лівій руці тримає на держаку табличку з написом: „Темнота“, в правій таку саму табличку з написом: „Незгода“. На чолі (на хустці) напис: „Скрута“, на грудях „Сільське дешево“, а під тим: „Міське дороге“. На правім коліні: „Зрада“, на лівім: „Хрунівство“. На череві: „Злі налоги“, і „Злодійство“. З рамен звисають написи: „Неписьменність“ (зліва) і „Непорадність“ (зправа). Подібними написами, себто іменами лих, що нам дошкулюють, можна вкрити Биду і з боків і ззаду.

Біда стоїть довгий час непорушно, тільки блискає очима на салю, на ліво, на право, потім починає боязко оглядатися і тремтіти та видавати з себе такий голос, мовби дуже змерзла, дзвонить зубами. Вкінці починає говорити грубим голосом.

Наробили крику, шуму,

Набираються розуму...

(стогне протяжно) Ой...

Стали радити, думати,

Як мене з села прогнати, ой...

Що ж зо мною тепер буде,

Коли всюди мудрі люди, ой...

Чи будете мене бити,

Чи дасьте ще трохи жити, ой?....

УСУСУС (входить, підкручує вус догори і співає на нуту „Як з Бережан“ — як у I Частині):

Ой, як прийшла та криза, всіх стала пригинати,

Мій вус такий зробився, мов сніп той стріпихатий.

(бурить свій вус)

Та ми тепер рішили біди утерти роги,

Мій вус разом зо мною наново став на ноги...

(підкручує вус догори)

ХЛОПЧИНА (що деклямував про кохану-книжку, входить і деклямує):

Як би я книжки не любив,

Були б мені біда і горе, —

Та книжку дуже я люблю —
 Іди ж, бідо, за ріки й гори!

ТЕТА МАРТА (входить і оглядається, чи нема де миші):
 Як би всі легкодушні були в нас дівчата,
 То ти, бідо, між ними могла б ще панувати.
 Та учить їх розуму зичлива тета Марта,
 Тому ти забирайся, пропала твоя карта!

ЧОТИРИ ГОСПОДАРІ (що співали „Присуд смерти на біду” входять з ціпами і стають у ряд перед Бідою):

ДВА З ПРАВОГО БОКУ: Ми колись немов забулись,
 Та тепер ми схаменулись, гей!

ДВА З ЛІВОГО БОКУ: Стати хочемо на ноги,
 І тебе візьмем за роги, гей!

ВСІ ЧОТИРИ: Ми тебе вже засудили
 І на смерть приговорили, гей!
 Нині довго не міркуєм
 І тебе тут арештуєм, гей!

(Стають по два з обох боків біди, ціпи беруть на плече.)

МИКОЛА І ДАНИЛО (що співали про „Гороха”, входять і співають на нуту „Що ж я буду бідний діяв”):

Будем хруня пізнавати
 І від себе буком гнати, —
 То ж тобі, бідо з рогами,
 Місця вже нема між нами!

ОНУФРІЙ (що в „Циганській науці” тягнув за „червоними”, входить з Михайлом і Юрком, стають і співають на нуту „І шумить і гуде”):

Нині так: цей бідак,
 Другі менші бідаки,
 А як би прийшла комуна,
 То всі були б жебраки!

ОНУФРІЙ: Хто так співає, той на зраду не піде і біді не послужить...

КІНЬ І КОРОВА (що хотіли писати скаргу до Союзу Народів, входять товсті і веселі):

Вже дбайливо ходять всі коло худібки, —
 Вже біда їм шкоди не зробить ні дрібки!

МАКСИМ І КЛИМ (сміхованці, входять і співають на свою нуту „Бодайся когут знудив”):

МАКСИМ: Як вже мені і Мошка вдалось перехитрити,
 То вже біда нічого не може нам зробити!

КЛИМ: Уже погану моду ми з наших сіл женемо, —
 То певно ми ще нині біді ті роги втремо!

МОШКО (*нагло вбігає*): Добрий вечір! А де є пан Клим і Максим?

КЛИМ: Ми тут, чого тобі ще треба, Мошку?

МОШКО: Як чого? Я прийшов відсидіти ті два злоті. Лізу під стіл і тепер можете стукати і раз на тиждень...

МАКСИМ: Чому? Вже тобі не шкода дня?

МОШКО: Чого має бути шкода, коли вже всі села довкола так помудріли, як і наше, і вже ніхто з Мошком інтересу не хоче мати....

МАКСИМ: Ну то слава Богу, що люди помудріли, але і цей інтерес уже пропав, бо ти програв і кінець.

МОШКО: Ой, вей мір! Іду, біжу, лечу до Палестини! (*Вибігає*).

МАКСИМ: Туди тобі й дорога!

БІДА (*до себе*): О, як Мошко вже утік,
То гіренький мені вік...
(*до своїх вартових*)
Ведіть мене з тої хати, —
Я вже хочу загинати!

(*Починається похід довкола сцени: Біда зі своїми вартовими машерує на переді, за ними йдуть всі в такій черзі, як прийшли на сцену: Усусус (підкручує вуса) іде сам, за ним хлопчина-декламатор, далі тета Марта, за нею Микола і Данило в одній парі, за ними Онуфрій, Михайло і Юрко в трійці (Юрко в середині), кінь і корова (в парі), на кінці Максим і Клим (у парі). Всі співають нову пісню на відому нуту „Ой, що ж то за шум учинився”*):

Ой, що ж то за шум учинився, гей,
Що народ із бідую посварився!

Ой, ти, бідо, ти. бідо-злюко, гей,
Через тебе ми терпіли горе-муку!

Гей, ти, бідо, ти ще й з рогами, гей,
Ти хотіла нас пустити та з торбами!

Та вже ті часи проминули, гей,
Що ми такі нерозумні колись були!

Вже всі ми дали собі руки, гей,
Щоб позбутись тої біди, відьми-злюки!

Стаємо ми всі вже на ноги, гей,
Та беремо тую біду та за роги!

Щезни ти, бідо, западайся, гей,
Та до нашого народу не вертайся!

(По хвилині співають відому вже пісню на нуту „Ми в луг підем”,
Заповідач дає гостям знак, щоб і вони всі співали).

Що нам людоньки робити,
Порадьмось самі,
Щоб нам далі не бідити,
Жити в гаразді?
Станьмо разом в один ряд,
Біда вступить назад!

Час нам стати вже на ноги,
Всім урвавсь терпець,
Всі берім біду за роги,
Буде їй кінець!
Станьмо разом в один ряд,
Біда вступиться назад!

(Проспівавши цю строфу, починають виходити тим самим кроком зі сцени та співають далі без перерви останню строфу, аж доки не вийде останній, себто Максим і Клим. Клим може виходячи ще раз легко спіткнутися... але не падати).

КІНЕЦЬ РЕВІЇ.

РЕЖИСЕРСЬКІ ЗАВВАГИ

Веселий Вечір „Берім біду за роги!“ це так звана „ревія“. Слово „ревія“ означає дослівно „огляд“ або „перегляд“. Отже цей збір по змозі веселих сценок, деклямацій, розмов (діяльогів), пісень та одноособових і збірних самоговірок (монологів) має дати перегляд сільського побуту, життя, долі, клопотів і змагань українського села, себто ядра українського народу, в сучасну пору. Автор старався уложити цю „ревію“ так, щоб вона не була зліпком пустих жартів і придабашок без значіння, тільки, щоб крізь той гумор і сатиру пробивалася життєва дійсність і якась наука. Провідна думка цієї ревії — це докірливий усміх зприводу наших загальних хиб та клопотів — і щире бажання, легко і приступно вказати на ті способи, якими можна і треба тих хиб і клопотів позбутися. Колиб ця ревія бодай трохи до того причинилася, то її ціль буде сповнена.

Однак, щоб ревія „робила своє“, треба її виставляти на сцені. І тому сміло скажемо, що головний успіх ревії залежить від дбайливості аматорів, від праці Театральних Гуртків при Читальнях та інших установах. Звертаємо увагу, що добре вивести цю ревію на сцені, то не легка штука, але за те велика буде моральна користь для загалу і для Гуртка, там, де цей Вечір добре „підє“. Глянувши на ті болячки, що всім дошкулюють, кожний спершу посміється, а потім мимохіть стане й поважно застановлятися над способами, як „брати біду за роги“... Крім того завдяки такому Вечорові зацікавиться сценічними виставами взагалі, а це важна річ для кожного Гуртка в селі і в місті. Такими Вечорами може Гурток зробити перелім у байдужості загалу і зможе створити пригожий ґрунт для поглиблення своєї культурно-виховної праці на сцені.

Досвідчений режисер і взагалі аматор сцени відразу зрозуміє, чим відрізняється така ревія від звичайної сценічної штуки, побачить сам, що вона вносить на сцену і між публіку дещо нове, для непривичних навіть дещо несподіване і тому вимагає деяких нових режисерських заходів, щоб те „нове“ і „незвичайне“ вповні використати для зацікавлення загалу такими родами вистав, а через те й іншими виставами. Все ж таки на деякі подробиці щодо вистави цієї ревії хочемо вказати на цьому місці, йдучи за чергою точок Вечора.

Як бачимо, цілий цей Вечір опановує і „тримає в руках“ так званий „заповідач“ (інакше: „конферансієр“). Головна його задача, заповідати кожную точку програми зокрема, щоб даний актор чи співак не мусів говорити на сцені, що він говорить, бо це булоб не природне. Та заповідати можна ріжно. Можна назвати точку і відійти, а можна також додати за кожним разом свої „чотири грейцарі“ — і так буде ліпше і дотепніше. Бо раз, що своїм словом, коли воно бодай трохи дотепне, заповідач підтримує глядачів у відповідньому настрою, а друге, також важне: заповнює перерви, які повинні бути між поодинокими точками, щоб не перетяжувати гля-

дачів за скорим чергуванням точок на різні теми. Тому на заповідача треба углядити спеціально здібного чоловіка, відважного, дотепного, веселого і непоганого з виду. Заповідач має найбільшу свободу на сцені, але й мусить бути завжди притомний, щоб „не стрілити“ чогось невідповідного, щоб когось не вразити і не попсувати справи. Не мусить він аж забагато говорити. Раз довше, раз коротше, залежно від обставин та головню від того, чи перерва мусить бути довша чи може бути коротенька. Заповідач говорить завжди перед занавісою, а сказавши своє, ховається за куліси і тоді щойно заслона йде вгору. Зрештою часом бере участь у грі і на сцені, як от наприклад у точці „З середи на п'ятницю“. Заповідач повинен сказати щось дотепне на тему тої точки, що має йти зараз, або тої, що щойно скінчилася. Звичайно говорить щось про те, що було, і заповідає нове. В цій ревії уложено для заповідача в більшості точок готові слова і вони можуть служити за деякий зразок, як повинен вивязуватися заповідач зі свого завдання. Може він собі дещо з того скоротити, може й дещо додати, а там, де ми не подали для нього нічого, видумати собі щось нове або тільки заповісти точку.

В першій точці („З середи на п'ятницю“) бачимо, що в ревії називає автор багато різних людей по імені і назвиську. Розуміється, що ці імена тут видумані і наведені тільки на приклад; в кожній місцевості повинні вони бути інші — себто правдиві, тоді така точка буде для місцевих глядачів тим цікавіша. Коли наприклад „понеділок“ говорить про якогось Івана Михайлюка, що вже трицять літ має і ще не жонатий, то треба тут назвати справді такого, що є в даній місцевості і в тім віці і не жонатий. Та треба вважати, що не всі розуміються на жартах і хтось може через те почуватися ображений. Тому треба з таким порозумітися перед виставою, а коли не знайдеться готового на таку „жертву“, то можна обійтися так, що говориться про „одного“ („Тут на салі є один такий“ і т. д. або „В селі є один такий“...) Подібна річ і з назвами місцевостей. В ревії в деяких місцях наведені назви сусідніх сіл, це назви видумані для прикладу, а на сцені треба називати дійсні села в сусідстві, але й тут уважати, щоб не було образи. Коли нпр. говориться про п'яного писаря, то села не називати („в однім селі“), хіба назвати тоді, коли справді десь є подібний писар, що любить випити... Так само деяких amatorів треба назвати їх правдивим іменем. Наприклад у нас деклямує про книжку Василько, але такий хлопчина не всюди буде називатися Василько.

Та є і такі точки, де аматори не виступають у власній особі, тільки вхарактеризовані. Тоді затримують назву з цієї книжки. Наприклад, кум Панько („На чім то я скінчив“) буде завжди кумом Паньком, Микола і Данило („Як було за Гороха“) будуть завжди так називатися, тета Марта, Максим і Клим і т. д., бо вони виступають тут не як співаки чи декламатори, тільки грають ролі.

Усукус, що співає про свій вус, повинен мати правдивий вус і на вмісне запустити на виставу, бо так буде природніше і не буде небезпеки, що при підкручуванні і опусканні вус відпаде. Та де такого „вусача“ важко знайти, може актор мати і штучні вуса, тільки добре прикріплені.

Максим і Клим — сміхованці мають бути вхарактеризовані за старших парубків, дотепних і веселих, але не сміють переборщувати. При всій своїй грі мають заховати певну, зрештою комічну повагу. Вони властиво самі мало сміються, — так, як і заповідач повинен удавати поважного і не сміятися сам із себе.

Всі, що співають у ревії так звані куплети, себто веселі вірші, повинні пам'ятати, що в ревії не треба мати аж великий голос і „дуже“ співати. Вистарчить тягнути так, щоб була замаркована мелодія, і цей спів має бути подібний більше до говорення, бо тут важні слова, а не спів. Це так звана

„співомова“ (речитатив). Все ж таки слух треба мати, щоб і при тому „речитативі“ не фальшувати арії.

У точці „Як було за князя Гороха“ Микола і Данило співають з книжечок. Це можуть бути якібудь книжечки і в них можуть вичитувати собі свою виписану роллю. Можуть це бути і зшитки з відписом роль, хоч найліпше булоб, якби мали в руках цю ревію.

Характеризацію коня й корови, що вносять скаргу до Союзу Народів, залишаємо дотепові режисера. Можна вдягти акторів у маски (є готові маски коня і корови) і це булоб найпростіше. На руки й ноги можуть взяти копита чи там ратиці, зроблені з паперу.

Ревія написана так, що не вимагає вибагливих декорацій. Майже всі точки можна вивести на сцені, що представляє вільну околицю. В точці „Циганська наука“ треба поставити збоку якийсь „кущ“. В точці „Стрільці на квартирі“ не конче ставити нутро хати. Вистарчить замаркувати хату столом, лавою і т. д., хоч ціле нутро було б тут природніше.

Від величини сцени залежить належне виведення точок „Присуд смерті на біду“ (яка закінчує першу частину Вечора) і „Берім біду за роги“ (яка закінчує цілу ревію). В точці „Присуд“ актори повинні зійти співаючи на сальо, перейти її здовж серединою, або й обійти довкола саль і завернути на сцену. Такий прохід ухарактеризованих акторів дуже подобається глядачам, але щоб він відбувся гладко, мусить бути на саль порядок і досить вільного місця, щоб актори не протискалися проміж людей, а це не всюди можливе. Та варто бодай перейти їм середнім проходом або одним боком саль. Щодо кінцевої точки („Берім біду за роги“) то на сцені повинні властиво зійтися всі собі, що брали участь у ревії, але що це можливе тільки на великій сцені і зрештою не конечне, ми „приписали“ тут виступити тільки тим, хто має щось „біді“ сказати. Коли починають машерувати через сцену, то при малій сцені не мусять уставлятися деякі по два і по три, тільки можуть іти всі одинцем-гусаком. Тоді два господарі (один за одним) ішли б попереду, „біда“ за ними, а два за нею і т. д. Ролю „біді“ повинен грати мужина з басовим голосом.

Щоб вивести цілу ту програму ревії на сцені, треба розпоряджати численними і вправленими силами. Де таких сил брак, там прийдеться цю ревію скоротити і прикрити до спроможности Гуртка. Та треба скорочувати так, щоб не викинути найважливіших місць. Головна річ вивести „Присуд смерті на біду“ і всі точки, які конечні для зрозуміння кінцевої точки, себто ті точки, що з них особи появляються в кінцевій точці коло „біді“. Це головні точки.

Очевидно, що оркестра на такому Вечорі причинилась би до тим більшої удачі, особливож потрібна була б там, де нема доброго заповідача, бо могла б пригравати на перервах. Також повинна супроводити спів куплетів та інших пісень. До цього варто б мати бодай скрипку чи інший одинокий інструмент, де нема нічого більше. Варто б вивести якийсь народній танок, як окрему точку.

В тексті радимо заповідачеві, щоб учив глядачів співати деякі пісні-куплети. Треба приготувати собі заздалегідь таблиці (можуть бути з грубої текстури) і виписати на них слова, які мають усі співати, та в відповідній хвилі винести їх перед занавісу і просити співати. Зрештою можна вчити і напам'ять. Але таки з таблицями ліпше, бо дехто й відпише собі слова додому та вчитиме інших, а через те збільшиться зацікавлення до ревії на другий раз.

Точками цієї ревії можна доповнювати й урізномороджувати також інші імпрези, наприклад, концерти, фестини чи звичайні вистави. На звичайній виставі навіть варто вивести одну-дві точки з ревії, щоб її зареклямувати (при тім заповісти, коли буде ревія).

Кінчаючи на тому наші завваги, просимо П. Т. Режисерів і взагалі всіх, хто цікавиться такими справами, помічувати собі доглянені тут можливі браки й хиби та присилати їх зі своїми заввагами і побажаннями на адресу автора, для узгляднення при другому виданні книжки. При тому замічуємо, що виготовлюючи цю ревію, автор використав подекуди і прочитані чи записані колись від людей помисли (м. ін. від п. В. Горбая і Пр. Наумчука).

Головна мета була: приспособити відповідний сирівець для виготовлення такої ревії на користь і розвагу загалу. Тому й просимо також присилати нові теми, які могли б служити для можливого збагачення нашого ревієвого репертуару, при чому треба мати на увазі, що наша рідна ревія так для села, як і для міста, не сміє взоруватися на нинішніх міських ревіях аж надто нерозбірчиво-пустого і безстыдного змісту, тільки мусить стояти від них непомірно вище і давати тільки морально здорову розвагу й науку.

АВТОР.

На Святого Миколая

годиться кожному Театральному Гурткові уладити Свят-Миколаївський Вечір. Цілу програму такого Вечора для дітей і дорослих знайдете тільки в одинокій того рода книжці Юри Шкрумеляка

СВЯТИЙ МИКОЛАЙ У СЕЛІ

Свят-Миколаївські сценки і деклямації та пісні для дітей і дорослих.

ЗМІСТ КНИЖКИ:

ПЕРША ЧАСТИНА ВЕЧОРА, для дітей :

Про Святого Миколая (вступ)
 Просьба до Святого Миколая (збірна деклямація)
 Снігом, снігом та ледами (деклямація)
 Святий Миколай між дітьми (сценка з роздачею дарунків)

ДРУГА ЧАСТИНА ВЕЧОРА, для дорослих :

Святий Миколай над селом (деклямація або інсценізація)
 Дар Святого Миколая (деклямація про одно чудо Св. Миколая)
 Святий Миколай у селі (сценка в одній дії)
 Кінцєві завваги, як улаштувати Вечір Св. Миколая в Читальні з роздачею дарунків

Ціна книжки тільки 1 злотий.

Головний склад: КНИГАРНЯ Н. Т. ім. ШЕВЧЕНКА, ЛЬВІВ, РИНОК 10.

(На порто долучить 20 гр.)

З М І С Т

ПЕРША ЧАСТИНА ВЕЧОРА.

	Стор.
<i>Від чого починати? (Вступ)</i>	3
<i>Зі середи на п'ятницю (сценка)</i>	3
<i>Гості цілий тиждень (куплет-самоговірка)</i>	8
<i>На чім то я скінчив? (самоговірка кума Панька)</i>	9
<i>Спомин австрійського фрайтра (вставка)</i>	13
<i>Стрільці на квартирі (весела сценка)</i>	14
<i>Стара війна — Усусус про свій вус (куплет-пісня)</i>	19
<i>Найменший залюблений (деклямація)</i>	21
<i>Максим і Клим — сміхованці, по раз перший</i>	23
<i>Тета Марта впоминає (куплет-самоговірка)</i>	29
<i>Пісня про хитрість</i>	33
<i>Присуд смерти на біду (збірна самоговірка і пісня)</i>	34

ДРУГА ЧАСТИНА ВЕЧОРА.

<i>Як воно було за князя Гороха (збірна самоговірка)</i>	38
<i>Циганська наука (весела сценка)</i>	40
<i>Хто чого не має (куплет-пісня)</i>	45
<i>Скарга до Союзу Народів (сумна розмова коня з коровою)</i>	46
<i>Максим і Клим — сміхованці, по раз другий (пісня про моду)</i>	50
<i>Берім біду за роги! (гуртове закінчення Вечора)</i>	56
<i>Режисерські завваги</i>	60

11. *Микола Курцеба*, СВІДКИ. Жарт на 1 дію. Львів, 1923. (Дир. львів. пол. 29/5 1922, ч. 1153/4977 922) 0.50
12. *Іван Тобілевич (Карпенко-Карий)*, РОЗУМНИЙ І ДУРЕНЬ. Комедія на 5 дій. Львів, 1923. (Дир. львів. пол. 4 VI 1925, ч. 1284/ст. 497/25) 1.20
13. *Кропивницький М.*, ПОШИЛИСЬ В ДУРНІ. Жарт на 3 дії. Львів, 1923. (През. Нам. 18/11 886, ч. 11308. — Дир. львів. пол. ч. 27591/886) 1.20
14. *Іван Тобілевич (Карпенко-Карий)*, НАЙМИЧКА. Драма в 5. діях. Львів, 1924. (През. Нам. 9/10 888, ч. 10682. — Дир. львів. пол. ч. 23687/888) 1.20
15. *Іван Тобілевич (Карпенко-Карий)*, БАТЬКОВА КАЗКА. (Гріх і покаяння). Драма на 5 дій. Львів, 1924. (През. Нам. 13/10 1905, ч. 12799 і Дир. льв. пол. 41898/905) 1.60
- 16/17. *А. Л. Суходольський*, ХМАРА. Драма у 5. діях зі співами, хорами і танцями 2.—
- 18/19. *Іван Тобілевич (Карпенко-Карий)*, ЧУМАКИ. Комедія в 4. діях. З додатком: Режисерські уваги. (Дир. львів. пол. ч. 497/ст.) 1.60
20. *Котляревський Іван*, НАТАЛКА ПОЛТАВКА. Українська опера в 2. діях. (Дозв. През. Нам. 2/4 864 до ч. 5151 і Дир. львів. пол. до ч. 7939/864) 1.20
- 21/22. БАТРАКИ, драма на 4 дії. (Дозв. През. Нам. 23/IV 1911. до ч. 4661. і Дир. львів. пол. до ч. 22751/911) 1.60
23. *Гоголь*, ОДРУЖІННЯ. (Переклад *О. Пчілки*). Комедія в 3. діях. Львів, 1926. (Дозв. Дир. львів. пол. з 15/XII. 1921) 1.20
- 24/25. *Іван Франко*, УЧИТЕЛЬ. Комедія в 3. діях. З додатком: Режисерські уваги. (През. Нам. 13/V 894 ч. 5016. — Дир. львів. пол. 13504/894) 1.60
26. *Вячеслав Будзиновський*, З ЖИВОГО МЕДВЕДЯ. Песа в трьох діях. З додатком: Режисерські уваги 1.50
27. *Кухаренко-Старицький*, ЧОРНОМОРЦІ. Оперета у 3-ох діях. (Пр. Нам. 5/XI 1881, ч. 9458. Дир. львів. пол. ч. 27497/881) 1.20
- Партитура до „Ч о р н о м о р ц і в” на спів і фортеп.
28. *Л. Янчук*, ВИХОВАНЕЦЬ. Народня комедія в 3. діях зі співами і танцями. (Пр. Нам. 1/XII 1890, ч. 12343. Дир. львів. пол. ч. 30396/890) 1.20
29. *С. Васильченко*, НА ПЕРШІ ГУЛІ. Жарт на одну дію. З додатком: Режисерські уваги 0.60
30. *В. Товстонос*, „ЗА ДРУЗІ СВОЯ”. Драма на 5 дій. З додатком: Режисерські уваги. (Пр. Нам. 4/IX 1911, ч. 15539. Дир. львів. пол. ч. 50683/911) 1.50
31. *С. Васильченко*, КУДИ ВІТЕР ВІЄ. Малюнок на 1. дію. З додатком: Режисерські уваги. (Дир. пол. з 12/XII 1920) 0.80

32. *Іван Тобілевич (Карпенко-Карий),* СТО ТИСЯЧ. Комедія в 4. діях. (Пр. Нам. 13/III 1892, ч. 2510. Дир. львів. пол. ч. 7789/892) 1.20
33. *Борис Грінченко (В. Чайченко),* НАХМАРИЛО. Комедія на 4 дії. Львів, 1928. З примітками. (Пр. Нам. 11/7 1896, ч. 6636. Дир. львів. пол. ч. 28886/896) 1.60
34. *І. Тогобочний,* БОРЦІ ЗА МРІЇ. Драматичні ескізи сільського життя на 4 дії. Львів, 1928. 25/7 1922. ч. 1487/49 2.—
35. *Велисовського, пер. Т. Ус-ка,* БУВАЛЬЩИНА або НА ЧУЖИЙ КОВОРАЙ ОЧЕЙ НЕ ПОРИВАЙ. Жарт на одну дію. Львів, 1928. (Пр. Нам. 2/6 1864, ч. 9229. Дир. львів. пол. 15304/864) 0.80
- Партитура до „Б у в а л ь щ и н и” для співу в супроводі малої оркестри 5.—
36. *М. Старицький,* ЦИГАНКА АЗА (ХАТА ЗА СЕЛОМ). Драма на 5 дій. Львів, 1929. (Пр. Нам. 28/3 1895, ч. 3306. Дир. льв. пол. ч. 9395/895). З додатком: Режисерські уваги 1.60
37. *Ю. Шкрумеляк:* „БЕРІМ БІДУ ЗА РОГИ!” — Сільська Ревія 2.—
38. *Ю. Шкрумеляк:* „СВЯТИЙ МИКОЛАЙ У СЕЛІ” 1.—

Замовляйте на Різдво Христове!

Найновіший Колядник,

старі й зовсім нові, ще ніде недруковані коляди, між ними веселі коляди Івана Сорокатога й дитячі коляди. Старі зібрав і нові вложив **Юра Шкрумеляк.** Ціна цього великого Колядника 80 грошів.

Гості з Вифлеєму,

Вертеп для дому і сцени, написав **Юра Шкрумеляк.**

Ціна 40 грошів.

Веселий Вертеп „Біда в мішку“,

для хати і сцени, написав **Юра Шкрумеляк.** Особи Веселого Вертепу: Два Пастушки, Мандрівник з бідою в мішку. Ангел, Ірод, Воїн, Мошко, Чорт.

Ціна 40 грошів.

Три Князі в Вифлеємі, Найновіший Вертеп,

для хати і сцени, написав **Юра Шкрумеляк.** Особи Вертепу: Козак-Запорожець, Січовий Стрілець, Ангел, три пастушки, Господар, Князь Володимир Святий, Гетьман Мазепа, Отаман Петлюра, Лицар, Робітник, Ремісник, Ірод і його воїни, Жид з козою, сатана. До цього Вертепу доданий ще малий дитячий Вертеп **Юри Шкрумеляка** п. н. „Божі Пастушки”. Ціна цих двох Вертепів в одній книжці тільки 60 грошів.

ТАКОЖ:

Іван Сорокати: До складу й прикладу, І. Книжка нових ще ніде не друкованих віршів. Стор. 32. Ціна 40 грошів.

Можна купити або замовити поштою в Книгарні Наукового Т-ва ім. Т. Шевченка, Львів, Ринок ч. 10.

5507

Шкрумеляк Ю.

"Берім Бідү..."